IRACLIE PORUMBESCU ÎN REVOLUȚIA DIN 1848–1849

D. VATAMANIUC

Iraclie Porumbescu in der Revolution von 1848–1849

(*Zusammenfassung*)*

Der vorliegende Beitrag behandelt die Revolution von 1848 in der Bukowina und ihre Verbindungen mit dem Siebenbürgen, der Moldau und Wallachei aus dem Gesichtspunkt von Iraclie Porumbescu, der Zeitzeuge der damaligen revolutionären Ereignisse war.

Nach einer kurzen biographischen Einführung präsentiert der Verfasser dieses Artikels die Anfänge, die Entwicklung und das Ende der Revolution mit den Massnahmen, die der Kaiser Ferdinand von Habsburg am 25. April 1848 unter dem Druck der Revolutionären treffen musste. Weiter werden die Folgen der Revolution in der Bukowina und in den rumänischen Fürstentümern analysiert. Dabei wird Iraclie Porumbescus Tätigkeit als Redaktionssekretär der ersten rumänischen Zeitung „Gazeta Bucovinei" und ihrer Beilage, „Foaie pentru minte, inimă și literatură", berücksichtigt.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Iraclie Porumbescu, George Barițiu, Alexandru Hurmuzachi, die Revolution von 1848, Siebenbürgen, Moldau, Wallachei, „Gazeta Transilvaniei", „Foaie pentru minte, inimă și literatură", „«Bucovina». Gazeta românească pentru politică, religie și literatură".

Iraclie Porumbescu ne-a lăsat cele mai importante mărturii despre Revoluția din 1848–1849 în Bucovina și legăturile ei cu Transilvania, Moldova și Muntenia. Născut în 1823, în comuna Sucevița, în apropierea ctitoriei Movileștilor, domnitorii Moldovei, își face pregătirea intelectuală în timpul Revoluției din 1848 din țările apusene și în Imperiul Habsburgic, și participă la mișcarea revoluționară din Bucovina. După înfrângerea revoluției, va fi cronicarul vieții politice, sociale și culturale din Bucovina, până la apusul zilelor sale, în 1896.

Mișcările revoluționare încep în Italia, în ianuarie 1848, și sunt urmate de cele din Franța, din februarie 1848, când Ludovic Filip este înlăturat de pe tron și

* Traducere: Ștefăniță-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXI**, *1* (42), p. 49–79, București, 2014

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

se proclamă Republica. Evenimentele din Franța au un ecou puternic în țările europene și îndeosebi în Imperiul Habsburgic multinațional, unde prințul Klemens Wenzel von Metternich (1773–1859), cancelar al Austriei în 1821–1848, introdusese absolutismul. În 13 martie 1848, se întrunea Dieta din Austria de Jos și o mulțime imensă invadă străzile Vienei: lucrători, studenți, intelectuali, nobili liberali. Asaltară Palatul Hofburg. Metternich, lăsat fără sprijinul lui Ferdinand I de Habsburg (1835–1848), împăratul Austriei, fuge în Anglia, iar revoluționarii ocupă, cu toată împotrivirea, palatul său și-i dau foc[1]. Iau parte la luptele de stradă și pe baricadele din Viena Eudoxiu Hurmuzachi, venit de la Berlin, și Ioan Popovici, student la Viena, originar din Suceava[2].

Împăratul Ferdinand I de Habsburg se vede silit, în fața acestei situații, să accepte, în 25 aprilie 1848, constituirea unui guvern responsabil, libertatea presei și a întrunirilor, organizarea de gărzi civile și alegeri libere pentru Adunarea Constituantă[3].

Măsurile anunțate de Ferdinand I de Habsburg sunt întâmpinate cu interes în Bucovina. Se înființează la Cernăuți o gardă civilă sub conducerea lui Anton Kral, directorul Liceului german din capitala Bucovinei, la care se alăturară și câțiva profesori. Membrii gărzii civile se deosebeau de ceilalți cetățeni ai orașului prin ținuta lor: „O tunică albastră, o pălărie calabreză, cu pene roșii și înarmați cu o sabie lungă și cu ciomege zdravene în mână". Activitatea revoluționară a gărzii civile se mărginea la strigarea de lozinci amenințătoare la ferestrele demnitarilor din oraș, ca să degenereze în acte de vandalism și să fie desființată[4].

Măsurile luate de Ferdinand I de Habsburg sub presiunea mișcării revoluționare, în 25 aprilie 1848, sunt întâmpinate cu interes și de clerul ortodox din Bucovina, care aprecie că venise vremea să fie scoasă și biserica de sub autoritatea exclusivistă a lui Eugenie Hacman, episcopul Bucovinei, și a secretarului său, Constantin Czechovschi. Se întruniră la Cernăuți, în 17 mai 1848, un mare număr de clerici (200), formară un „comitet duhovnicesc" și cerură ca alegerea episcopului să fie făcută de o adunare generală formată din clerici și mireni, să fie demis secretarul episcopiei, iar problemele administrative și de altă natură să fie trecute în seama Consistoriului. Se propune ca Episcopia Bucovinei să fie scoasă de sub dependența ierarhică a Patriarhiei din Carlowitz (Carlovăț). Se pune în discuție acum ca Episcopia Bucovinei să fie inclusă în viitoarea Mitropolie a românilor din Imperiul Habsburgic.

Eugenie Hacman, pus în fața situației revoluționare din Austria, adresează „clerului secular" al Bucovinei o scrisoare[5]. Convine să-l destituie pe secretarul său

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei,* vol. I *(1774–1862). De la administrația militară la autonomia provincială*, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 366.

[2] Idem, p. 372.

[3] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, Colecția „Historia magistra vitae", 1991, p. 89.

[4] *Ibidem*, p. 89–90.

[5] Mihai Ia

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

și acceptă și celelalte condiții puse de clerul din subordinea sa. Declară că numai „unirea în sânul credincioșilor" este pentru „binele obștei" și al sfintei „adevăratei noastre biserici".

Scrisoarea lui Eugenie Hacman este întocmită în spiritul pocăinței, pentru bunele raporturi cu credincioșii. Eugenie Hacman se va folosi de demnitatea sa ierarhică și de bunele raporturi cu credincioșii. Când amenințarea revoluției va trece, va reveni la practicile sale.

Ferdinand I de Habsburg face cunoscută, prin *Patenta imperială* din 17 aprilie 1848, desființarea clăcii și a dijmei, cu despăgubirea proprietarilor de către stat. Cere ca ea să fie pusă în aplicare cu ziua de 15 mai 1848 în Galiția și, implicit, și în Bucovina. Contele Stadion, guvernatorul Galiției, rudă, după câte ne dăm seama, cu Francisc Stadion (1806–1853), ministrul de Interne al Imperiului Habsburgic, consideră că pentru punerea în aplicare a *Patentei imperiale* trebuia să fie întrebați și proprietarii: Mustazza, Gafencu, Capri, Zotta, Popovici, Goian, Buchenthal, Petrovici, Costin, Vasilco, Doxachi Hurmuzachi, Louis Mikuli[6]. Sunt trecuți aici, cum se vede, nu numai proprietarii români, ci și cei germani și armeni. Amână să dea un răspuns, lăsând ca raporturile dintre proprietari și țărani să fie reglementate de Adunarea Constituantă, programată pentru 28 iunie 1848. Atitudinea proprietarilor față de dezrobirea țăranilor produse mari nemulțumiri în rândul acestora. Vom arăta mai departe și consecințele politice.

Fruntașii românilor bucovineni convoacă pentru 20 mai 1848 o Adunare Națională la Cernăuți, în care să se stabilească „dorințele țării", ca o pregătire pentru alegerile privind Adunarea Constituantă din 26 iunie 1848[7]. Participă la această Adunare Națională reprezentanți din întreaga Bucovină și ai tuturor claselor sociale. Eugenie Hacman reprezintă clerul, Hurmuzăcheștii, Vasilco, Goian, Zotta, Petrovici și Mikuli – proprietarii, iar primarii din mai multe comune – țărănimea. Minoritatea germană este reprezentată de profesorul Anton Kral și cu colegii săi. După dezbateri, la care luară parte mai mulți reprezentanți ai categoriilor sociale, s-a ajuns la „programarea a 12 dorințe", mai multe din ele cu mare impact asupra viitorului Bucovinei. Se stabilește, astfel, separarea Bucovinei de Galiția, ca „țară autonomă" (punctul 1), dezrobirea țăranilor prin desființarea clăcii și a dijmei (punctul 3), desfacerea Episcopiei Bucovinei de dependența canonică de Patriarhia din Carlovăț și alegerea episcopului de către un congres bisericesc, format din clerici și mireni (punctul 10). Se prevedea, la celelalte puncte, garantarea libertății religioase, revocarea măsurilor vexatorii la graniță și „dorințe" de natură economică și fiscală.

Măsurile luate de Ferdinand I de Habsburg, în 25 aprilie 1848, sub presiunea mișcării revoluționare, se aplicară și în Bucovina și se ținură, cum am arătat mai sus, în deplină libertate, „comitetul duhovnicesc", în 17 mai 1848, și Adunarea

[6] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 92–93.

[7] *Ibidem*,

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Națională, în 20 mai, când se stabili programul „dorințelor" Bucovinei. Bucovinenii se puteau manifesta liber în valurile revoluției și fără îngrădiri din partea autorității de stat. Priveau cu adâncă compătimire la frații lor din Moldova, care trăiau într-un regim de teroare. Mihai Grigore Sturdza (1834–1849), domnitorul Moldovei suprimă Asociația Patriotică (1846) și urmărea lichidarea revoluționarilor de la 1848. Bucovinenii apelară, în spiritul Adunării Naționale de la Cernăuți, din 20 mai 1848, la Meletie Brandabul, mitropolitul Moldovei, originar din Suceava, să stăruie, cu autoritatea sa, pentru „zdrobirea cătușelor despotismului și proclamarea libertății și în Moldova". Îi trimit, în acest sens, și o *Adresă-apel*, în 28 mai/9 iunie 1848[8]. Era o invitație pentru personalitățile din Moldova că aveau găzduire în Bucovina și puteau primi sprijin pentru „zdrobirea cătușelor despotismului".

Îi întâlnim în Bucovina, refugiați din Moldova, pe M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Iancu Alecsandri, Alexandru Ioan Cuza, Gheorghe Sion, Anastasie Panu, Alecu Russo, Petru Cazimir, Costache Cazimir, Costache Negri, dar și din Transilvania, pe Timotei Cipariu, Gheorghe Barițiu și Aron Pumnul.

Mărturiile cele mai importante despre prezența revoluționarilor români în Bucovina ni le-a lăsat Iraclie Porumbescu, care trăiește în mijlocul lor și participă la acțiuni puse la cale de ei, deosebit de primejdioase. Acesta avea, prin originea sa socială, un statut prin care nu era legat de proprietarii din Bucovina și nici de personalitățile din Bucovina cu titluri nobiliare, conferite de Curtea din Viena.

Iraclie Porumbescu își face pregătirea intelectuală în condiții vitrege, pe care le depășește prin înzestrarea pentru luptă și legarea de provincia sa. Studiind la Lemberg, în ultimele clase de liceu cunoaște activitatea patrioților polonezi și lupta lor împotriva stăpânirii austriece. Este arestat pentru legături cu un „emisar" al Regatului Poloniei în exil. Este eliberat, după ce nu s-a găsit figura sa, din întâmplare, între cele ale colegilor săi polonezi, implicați în lupta politică pentru eliberarea patriei lor de sub stăpânirea habsburgică[9]. Tot în Galiția, intră în legătură și cu Mihai Grigore Sturdza, domnul Moldovei, care își aștepta soția la întoarcerea de la Paris. Îl însoțește la instituțiile militare și culturale. Se convinge de aversiunea domnitorului Moldovei față de mișcarea revoluționară.

Student la Institutul Teologic din Cernăuți, Iraclie Porumbescu este remarcat de Alexandru Hurmuzachi, care nu ține seama de statutul său social și îl alege ca cel mai apropiat colaborator al său. Se explică de ce, primindu-l pe Aron Pumnul la Institutul Teologic, la sosirea sa în refugiu în Bucovina, îl înștiințează pe Alexandru Hurmuzachi și îi face intrarea în familia Hurmuzăcheștilor, ca să nu mai plece din Bucovina[10].

Iraclie Porumbescu primește sarcini deosebite de la C. Negri, refugiat la Cernăuți în 1848. Organizează trecerea refugiaților din Moldova în Bucovina prin

[8] *Ibidem*, p. 95–97; Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 377–378.

[9] *Scrierile lui Iraclie Porumbescu adunate și însoțite de o schiță biografică*, numele înaintea operei, partea I, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, Editura „L. Bodnărescu", 1898, p. 141–145.

[10] *Ibidem*.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

granița austriacă. Asemenea sarcini își putea asuma numai Iraclie Porumbescu, cunoscător al locurilor și al limbii germane și care știa să trateze cu grănicerii austrieci[11].

Statutul electoral pentru Adunarea Constituantă din Imperiul Habsburgic atribui Bucovinei opt mandate: două pentru Cernăuți (unul pentru oraș și altul pentru județ) și câte un mandat pentru județele: Suceava, Rădăuți, Câmpulung Moldovenesc, Sadagura, Coțmani și Câmpulung pe Ceremuș. Cunoaștem comisiile electorale pentru fiecare județ și pentru orașul Cernăuți. Sunt formate de un reprezentant al „suveranului" și cei ai dregătoriilor locale. Comisia electorală a orașului Cernăuți se formă din Iacob Miculi, ca președinte, Gheorghe Isăcescu, Karl Kretz, Gheorghe Hurmuzachi, Anton Miculi, Hersch Juster, Wenzel Schanlawi și Alois von Alth. Dacă în această comisie figurează și personalități ale vieții culturale românești din Bucovina, precum Gheorghe Hurmuzachi, nu același lucru se întâmplă în comisiile electorale din alte județe. Comisia electorală pentru județul Rădăuți se formă din baronul Ludwig von Kanne, comisar imperial, Georg Piotrowschi, președinte, iar ca membri: Iohann Mrazek, Georg Kischer, Johann Miskolczy, Isak Hard, Ignatz Buczacki[12]. Alegerile parlamentare încep în 13 iunie 1848 și se termină în 26 iunie 1848. Românii intră în alegerile parlamentare cu programul Adunării Naționale din Cernăuți, din 20 mai 1848, în cele „12 dorințe". Acestui program i se vor aduce completări la fiecare punct, în cursul dezbaterilor, și vor forma *Petiția Țării*, cel mai important document elaborat în Bucovina în timpul Revoluției din 1848[13]. Ne ocupăm cu acest document ceva mai departe în studiul de față.

Alegerile pentru Adunarea Constituantă se soldară cu rezultate neașteptate pentru conducătorii românilor din Bucovina. Nu se alege niciunul dintre proprietarii din Bucovina, care amânară să dea un răspuns la *Patenta imperială* din 17 aprilie 1848 privind reglementarea raporturilor dintre țărani și proprietari, nici chiar din sânul familiei Hurmuzachi, cu cel mai mare prestigiu în Bucovina. Comisiile de alegere se formară, cum s-a văzut mai sus, din reprezentanții administrației locale austriece, care lucrară sub supravegherea delegatului „împăratului". Se alese un singur deputat din rândul intelectualilor, Anton Kral, profesorul de la Liceul german din Cernăuți, conducătorul, cum știm, al Gărzii civile, și șapte țărani. Asupra apartenenței naționale a deputaților țărani se mai poate discuta. Important era faptul că Bucovina trimitea să fie reprezentată în Adunarea Constituantă, șapte țărani, dintre care numai doi erau știutori de carte, iar ceilalți cinci, majoritatea, analfabeți. Cei doi deputați știutori de carte erau Mihai Bodnar, deputatul județului Rădăuți, cunoscător și al limbii germane, și Miron Ciupercă (Ciupercovici), deputatul județului Câmpulung Moldovenesc. Rutenii îl

[11] *Ibidem*, p. 97–103.

[12] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 382–389 (comisiile electorale, organizarea circumscripțiilor și aspecte privind desfășurarea procesului electoral).

[13] *Ibidem*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

trimit în Parlamentul de la Viena pe Lukian Cobeliță, din Plosca, comună ruteană, agitator printre huțanii din munții Bucovinei pentru menținerea provinciei la Galiția.

Adunarea Constituantă își deschide lucrările la Viena, în 26 iunie 1848, dar, sub amenințarea noilor acțiuni revoluționare, împăratul Ferdinand I de Habsburg părăsește Viena și se stabilește la Olmütz, în Moravia, iar lucrările Adunării Constituante urmau să se desfășoare la Kremsier, în apropierea reședinței provizorii a Curții imperiale.

Adunarea Constituantă își desfășoară lucrările între 22 iulie 1848 și 7 martie 1849.

Mihai Bodnar, deputatul român de la Rădăuți, cere desființarea prestațiilor fără nicio despăgubire din partea țăranilor. Deputații se pronunță inițial ca acestea să fie preluate de stat, ca apoi să se revină. Mihai Bodnar cere separarea Bucovinei de Galiția și este combătut de Lukian Cobeliță, care vrea ca ea să rămână parte a Galiției. Deputații români și, îndeosebi, Miron Ciupercovici apelează la sprijinul populației pentru întocmirea de petiții cu semnături și le depun Adunării Constituante. Adună petiții și pentru ruteni, dar, cum aceștia erau analfabeți, serviciul acesta îl fac preoții lor. Asupra prezenței deputaților români în Adunarea Constituantă avem și o prezentare întemeiată pe documente, din care cunoaștem activitatea lui Mihai Bodnar și Miron Ciupercovici, atât în Adunarea Constituantă, cât și în afara ei[14].

Erau puține semne că petițiile depuse de deputații români vor fi introduse pe ordinea de zi a dezbaterilor din Adunarea Constituantă. Bucovinenii pregătesc *Petiția Țării*, acoperită de semnături, și o trimit împăratului Ferdinand I de Habsburg, care o primește și o predă guvernului să o prezinte în Adunarea Constituantă. Nu știm să fi fost introdusă pe ordinea de zi a Adunării Constituante.

Hurmuzăcheștii, familia din Bucovina cu cel mai înalt prestigiu și autoritate în viața politică, socială și culturală, erau scoși din luptă prin nealegerea în Adunarea Constituantă. Ca să iasă din această situație încă neîntâlnită, mai ales că și *Petiția Țării* intrase pe căile întortocheate ale administrației austriece, țin o reuniune de familie la Cernauca, moșia lor de lângă Cernăuți, și hotărăsc să scoată un ziar, ca să facă auzit și cuvântul lor în acel moment, când se pregătea Constituția în Adunarea Constituantă[15].

„Bucovina", cu subtitlul „Gazetă românească pentru politică, religie și literatură", apare la Cernăuți cu începere de luni, 4/16 octombrie 1848 și până miercuri 20 septembrie/2 octombrie 1850[16].

[14] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 99–102; Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 389–390.

[15] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 103.

[16] Teodor Balan, *Frații George și Alexandru Hurmuzachi și ziarul „Bucovina". Un capitol din istoria politică a Bucovinei din anii 1848–1849*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1924. Expunere, p. 5–4

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

„Bucovina" își inaugurează activitatea cu un editorial programatic, *Cernăuți 3 octombrie*, pregătit de Gheorghe Hurmuzachi și semnat cu inițiale: *G. H.*[17]. Editorialul programatic se deschide cu o prezentare generală a Revoluției din 1848, spre a nu oferi Curții din Viena pretexte să oprească apariția ziarului, realitate istorică pe care statele europene nu o pot evita. Imperiul Habsburgic, multinațional, se găsea într-o situație deosebită în raport cu celelalte țări europene. O „ivire magică", adică Revoluția din 1848, arată Gheorghe Hurmuzachi, sfarmă „lanțurile spiritului" și „inimile popoarelor", pe care „un îndelungat despotism le amorțise", se deșteaptă din „politica lor de letargie" și „aleargă înaintea noului secol", spre realizarea „împărăției libertății și dreptății".

Curtea din Viena putea descifra și dintr-o asemenea prezentare elogiul Revoluției din 1848. Atenția sa era, însă îndreptată spre Adunarea Constituantă, unde se pregătea noua Constituție a Imperiului Habsburgic.

Bucovina nu se putea sustrage mersului evenimentelor istorice. Aici Gheorghe Hurmuzachi spune lucrurilor pe nume. Curtea din Viena trata Bucovina, provincia de la marginea imperiului, ca o „maștеră", cu alte cuvinte, ca o mamă vitregă, și o ținea în „cătușі" de o „birocrație obraznică sau incapabilă". De aici și așteptările Bucovinei erau mai mari în noua epocă istorică, decât în celelalte provincii ale Imperiului Habsburgic.

„Bucovina" va fi în această situație, arată Gheorghe Hurmuzachi, „defensorul", adică apărătorul „intereselor naționale, intelectuale și materiale" și va combate „fără cruțare orice abatere de la aceste principii".

Din editorialul programatic aflăm că „Bucovina" avea un cerc larg de colaboratori, că ea va acorda atenție lucrărilor din toate provinciile românești și va fi „o oglindă a activității intelectuale a românilor".

Problema cea mai importantă în acest editorial programatic o constituie declarația publică în acel moment istoric, după aproape un secol de la anexarea Țării de Sus a Moldovei, numită, după ocuparea ei, Bucovina, că aceasta aparținea spațiului geografic și istoric al poporului român. Gheorghe Hurmuzachi făcea această declarație publică într-un moment când mai multe provincii se aflau sub stăpânirea imperiilor vecine. Anticipa, în viziunea sa, ștergerea granițelor politice între provinciile românești, cum avea să se întâmple în 1918.

Hurmuzăcheștii fondează „Bucovina" ca o publicație singulară, româno-germană, deosebită și prin așezarea textelor în pagină, cu poziții distincte. Textul românesc se tipărește în stânga, cu litere chirilice și datat după calendarul vechi, textul german se tipărește în dreapta, cu litere romane și datat după calendarul nou. Integrează, încă din primul număr, și un *Supliment*, care însă nu este consacrat, cum s-ar crede, literaturii, ci informațiilor cotidiene și de altă natură. Pentru literatură se rezervă *Foiletonul* din a doua jumătate a paginii întâi, sub editorial. Mai este de remarcat că paginația este continuă pe întregul an, iar suplimentele sunt integrate în paginația din numărul respectiv.

[17] „Bucov

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Gheorghe Hurmuzachi face precizarea, în finalul editorialului său, că reproduce în germană numai textele de interes general, pentru a fi însuşite şi îmbrăţişate şi de publicul străin.

Erau în Imperiul Habsburgic, în timpul Revoluţiei din 1848, înainte de fondarea gazetei „Bucovina", numai două publicaţii româneşti: „Gazeta Transilvaniei", ziar politic, şi „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", amândouă întemeiate de G. Bariţiu în 1838. G. Bariţiu prezintă revoluţia din Transilvania de pe poziţia „imperialilor", din care făceau parte şi românii şi îi numeşte pe revoluţionarii maghiari „rebeli". Autorităţile maghiare suspendă cele două publicaţii româneşti în 3 martie 1849[18]. G. Bariţiu se refugiază în Muntenia şi se stabileşte la Câmpina. Este arestat de autorităţile ruseşti de ocupaţie, ţinut câteva săptămâni în închisoarea din Ploieşti. Fiind supus al Imperiului Habsburgic, este dus în lanţuri de un cazac şi predat autorităţilor austriece din Cernăuţi, care îl aruncă şi ele în temniţă, fiind „om periculos". Gheorghe Hurmuzachi întreprinde demersuri pentru scoaterea sa din închisoare şi o obţine, după ce depune persoana şi averea sa garanţie. G. Bariţiu stă în temniţa din Cernăuţi între 18 şi 30 iunie 1849. Are interdicţie să nu poată părăsi Bucovina[19].

„Bucovina" apare paralel cu „Gazeta Transilvaniei" şi „Foaia pentru minte, inimă şi literatură", între octombrie 1848 – martie 1849, fiind epoca de glorie a publicaţiilor româneşti din Imperiul Habsburgic. Din martie 1849, ziarul „Bucovina" rămâne singur să apere interesele românilor din Imperiul Habsburgic.

Revoluţia din 1848 şi ce a urmat după ea aduc mari schimbări la conducerea Imperiului Habsburgic. Ferdinand I de Habsburg părăseşte tronul în valurile revoluţiei, în 26 noiembrie 1848, şi trece la conducerea imperiului Carol Franz, fratele său, dar şi acesta îl părăseşte în valurile revoluţiei după câteva zile şi îl lasă lui Franz Joseph de Habsburg (îşi spune, oficial, Francisc Iosef), fiul său, care vine la conducerea imperiului pe valurile revoluţiei, în 3 decembrie 1848. Un împărat mărginit intelectual – să nu spunem altfel –, şi un al doilea împărat, despre care ştim puţine lucruri, nu rezistă în valurile revoluţiei, iar al treilea împărat vine pe valurile revoluţiei când abia împlinise 18 ani (se naşte la Schönbrunn, în 18 august 1830). Şi al treilea împărat ajunge la conducerea imperiului prin „graţia lui Dumnezeu", iar conducerea o aveau, cum vom vedea mai departe, miniştrii săi, prin puterea şi votul lor. Noul împărat, „din graţia lui Dumnezeu" şi prin puterea şi voinţa miniştrilor săi, sancţionează Constituţia imperiului, în 4 martie 1848, iar armata revoluţionară maghiară capitulează în faţa celei ţariste, comandate de prinţul Ivan Feodorovici Paskievici (1782–1856), la Şiria (Arad), în 13 august 1849.

Curtea din Viena îl numeşte pe Ludwig baron de Wohlgemuth (1788–1851) guvernator civil şi militar al Transilvaniei, cu începere din iulie 1849, să aplice în spiritul disciplinei militare şi al gradului său de general prevederile înscrise în

[18] „Gazeta Transilvaniei", anul XII, nr. 17, 3 martie 1849.

[19] Teodor

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Constituția din 4 martie 1849 și legile care îi urmară. Avea, în transmiterea dispozițiilor sale pentru sași și unguri, presa lor; nu avea, însă, nicio publicație în Transilvania pentru populația românească majoritară. Hotărăște să-și reia activitatea „Gazeta Transilvaniei" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură", suspendate de revoluționarii maghiari în martie 1849. Erau pregătite condițiile ca G. Barițiu să-și reia activitatea publicistică.

G. Barițiu părăsește Bucovina în 4 octombrie 1849 și se întoarce la Brașov. „Bucovina", ziarul cernăuțean condus de Alexandru Hurmuzachi, redactor responsabil, și Iraclie Porumbescu, secretar de redacție, consacră prezenței lui G. Barițiu în Bucovina un articol, *Cernăuți 22 sept.*, pe care îl publică în 23 septembrie 1849 și în care evocă prezența revoluționarului transilvănean în Bucovina mai multe luni și îi face o caracterizare memorabilă: „Bărbat puternic în vorbă și în faptă, patriot luminat și naționalist învăpăiat"[20].

Se deschidea o nouă epocă – a doua în apariția paralelă a „Gazetei Transilvaniei" și a „Foii pentru minte, inimă și literatură" dincolo de Carpați și a ziarului „Bucovina" dincoace de munți. Este o nouă epocă, cum vom arăta mai departe, eroică, în apărarea cuceririlor Revoluției din 1848, dar care se va încheia cu sistarea apariției publicațiilor transilvănene și suprimarea apariției ziarului bucovinean.

G. Barițiu deschide noua epocă la conducerea „Gazetei Transilvaniei" și a „Foii pentru minte, inimă și literatură" cu un editorial programatic, *Către domnii cititori*, publicat în „Gazeta Transilvaniei" din 1 decembrie 1849[21]. Evoca împrejurările dramatice prin care trece el și familia sa în cele aproape nouă luni, cât timp fuseseră suspendate publicațiile sale, dar își reîncepea activitatea publicistică cu cel mai curat cuget și dorința să satisfacă, după putință și împrejurări, așteptările publicului român pe câmpul politic, social și literar. Își exprima convingerea că va fi sprijinit în activitatea sa de colaboratori, cu lucrările lor din „toate provinciile și ținuturile" și cu încrederea că poporul român are „un viitor" și nicio putere nu-l

[20] „Bucovina", [II], nr. 31, 23 septembrie/5 octombrie 1849, p. 175. Reproducem acest comunicat cu elogierea lui G. Barițiu și cu informații privind prezența sa în Bucovina în timpul Revoluției din 1848: „Astăzi au plecat de aici spre a se întoarce în nefericita sa patrie, după o petrecere de mai multe luni în mijlocul nostru, Domnul Georgiu Bariț, redactorul mult renumitei publicații «Gazeta de Transilvania». Barbat puternic în vorbă și în faptă, patriot luminat și naționalist învăpăiat, iubind națiea sa ca și întreaga sa patrie, măsurat în cugetările sale politice, neprieten teoriilor utopice, fiind om practic înainte de toate, în soțietate plăcut, amabil în caracterul său nepătat, pilduitoriu ca soț, părinte și amic, D-lui lasă la toți care avură bucuria a-l cunoaște mai de aproape cea mai sinceră stimă a multelor sale merite și o vie părere de rău despre pornirea [plecarea] sa. Deși se zice că «în patria sa nime nu este profet», totuși ne place a spera că în Transilvania acum va precumpeni un alt proverb, care sună: «meritului cuvenita sa cunună» și aceasta cu atăta mai mult cu cât suntem încredințați că, spre vindecarea dureroaselor răni ale țerei, spre alinarea națiilor iritate [agitate] și spre întemeierea unui fericit viitoriu, conlucrarea și ajutoriul unui barbat ca Bariț poate fi numai de cel mai mare folos patriei și guvernului".

[21] „Gazeta Transilvaniei", anul XII, nr. 18, 1 decembrie 1849, p. 67. Numerotarea se dă, în continuare, după [illegible] idate.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

poate contesta. Va continua lupta, ca şi în trecut, cu „cabalele" şi cu „satanica manevră de a-l abate din drum". „Declarăm totodată – atrage atenţia G. Bariţiu –, că cei care nu stau cu noi sunt contra noastră".

Dăm în continuare programul „Gazetei Transilvaniei": *Măsuri şi ordinaţiuni guvernamentale destinate pentru publicitate*; *Apărarea intereselor noastre patriotice şi naţionale*; *„Foaie pentru minte, inimă şi literatură" se va ocupa cu materialele corespunzătoare titlului său.*

După editorialul programatic al lui G. Bariţiu urmează Ioan (Johann) Gött, editorul care promite „desdăunarea [despăgubirea] abonaţilor" pentru numerele celor două publicaţii care nu au apărut între martie şi noiembrie 1849. Stabileşte periodicitatea apariţiei „Gazetei Transilvaniei" şi indică locurile unde se puteau face abonamente. Figurează şi Bucovina, cu o librărie din Cernăuţi.

„Gazeta Transilvaniei" trece în fruntea programului său de activitate publicarea de „măsuri şi ordinaţiuni guvernamentale". Era condiţia pusă de Ludwig baron de Wohlgemuth pentru reluarea apariţiei publicaţiilor româneşti. După editorialul programatic al lui G. Bariţiu şi informarea lui Ioan Gött, editorul, se deschide secţiunea *Partea oficială*. Este inaugurată cu comunicatul lui Ludwig baron de Wohlgemuth, *Către poporul ţăran*, care sună, prin începutul său, ca un sfârşit de epocă în istorie. „Robota (iobăgia, claca) este ştearsă pentru toţi vecii". Speranţele proprietarilor şi administratorilor de moşii că se vor reinstala curând stările de lucruri de dinainte de revoluţie constituiau o ameninţare la adresa ţărănimii. „Deci pentru ca să ştie pe care – atrage atenţia Ludwig baron de Wohlgemuth – şi ca astfel de spărieturi să nu mai fie crezute de nimeni, mai declar o dată cu solemnitate că robota este ştearsă pentru toţi vecii şi nu se mai reîntoarce niciodată". Comunicatul este datat: 27 noiembrie 1849 şi semnat: „Guvernatorul ces[arul] reg[esc] civil şi militar în Marele Principat al Transilvaniei, Ludwig baron de Wohlgemuth"[22].

După comunicatul guvernatorului civil şi militar, „Gazeta Transilvaniei" vine cu unele explicaţii privind condiţiile reapariţiei publicaţiei transilvănene. De aici rezultă că „Gazeta Transilvaniei" era însărcinată printr-un „mandat" din 16 noiembrie 1845 să treacă în coloanele sale toate „publicaţiunile" oficiale. „«Gazeta Transilvaniei» declară că va proceda – arată ziarul –, cu bucurie şi recunoştinţă că, după sute de ani trecute peste noi, ajunserăm ca să vedem pe guvern vorbind către români româneşte, precum cere şi pretinde dreptul şi dreptatea vecinică".

„Gazeta Transilvaniei" trece *Partea oficială* în locul editorialelor. Publică, astfel, comunicatul guvernatorului civil şi militar, *Dispoziţiuni către toate comisiile districtuale cu explicaţiile sale*[23], ca să continue în alt număr cu *Ordinaţiunea către comandanţii militari de districte*[24].

„Gazeta Transilvaniei" începe încă din primul număr de la reapariţia sa publicarea unui tabel, *Publicaţiuni guberniale* ale guvernatorului civil şi militar, pe

[22] *Ibidem*, nr. 68.
[23] *Ibidem*, nr. 24, 22 decembrie 1849, p. 91.
[24] *Ibidem*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

zile, cu începere din 20 septembrie 1849. Se justifica faptul că apela la acest procedeu în lipsa de spațiu pentru reproducerea lor. Dăm rezumatul pentru câteva comunicate ale guvernatorului civil și militar al Transilvaniei: „1849, 20 sept. – Pedepsirea furtului și prădării de păduri; 1849, 21. sept. – Transilvania se împarte în 6 districte militare, însă numai provizoriu, adică Sibiu, Alba Karolina, Cluj, Reteag, Odorhei, Făgăraș; 1849, 9 noemvr. – Amenințare cu judecare obștească pe cei care spăimântă pe popor cu venirea turcilor spre ajutorul maghiarilor"[25].

„Gazeta Transilvaniei" începe, încă de la reapariția sa, publicarea unui studiu foarte extins, *Idei îmbietoare și pregătitoare pentru o eventuală organizare a Imperiului Habsburgic*[26]. Sunt cuprinse în acest studiu, într-un capitol separat, *Punctele petițiunii române* din 13/25 februarie 1849, prezentate împăratului Ferdinand I de Habsburg[27]. Sunt trecute aici revendicările românilor în viitoarea organizare a imperiului. Se înscrie, în deschiderea revendicărilor, unirea tuturor românilor din Imperiul Habsburgic într-o „singură națiune" (punctul 1), administrație românească de sine stătătoare, politică și bisericească (punctul 2), organizarea unui congres al națiunii române cu mai multe atribuții: a) alegerea unui conducător al românilor; b) alegerea unui sfat administrativ sub denumirea de Senat român; c) alegerea unui conducător bisericesc; d) organizarea administrației în comunitățile și cercurile românești; organizarea școlilor și înființarea instituțiilor necesare pentru învățătură (punctul 3), introducerea limbii române în toate „lucrările" ce privesc pe români (punctul 4), o adunare națională în fiecare an, spre a hotărî asupra intereselor naționale în conformitate cu cerințele timpului (punctul 5), reprezentarea națiunii române după numărul ei în Dieta imperială (punctul 6), aprobarea unui organ al națiunii române în conducerea imperiului, pentru a apăra interesele naționale (punctul 7), împăratul să poarte de aici înainte titlul de *Mare Duce al românilor* (punctul 8). Trecând peste punctul 8, subliniat, care reprezintă o laudă, pentru a se lua în considerare celelalte revendicări, se deprinde din această petiție că luptătorii români din Transilvania propuneau o unire a tuturor românilor din Imperiul Habsburgic, cu statut de națiune independentă politic și administrativ și cu limba română, limbă oficială.

Românii din Bucovina îi adresează și ei împăratului Ferdinand I de Habsburg o cerere cu revendicările lor, *Petiția Țării*, cu un an înainte, cum vom arăta mai departe, în iunie 1848, când se pregătea Constituția din martie 1849. „Gazeta Transilvaniei" vine după promulgarea Constituției și vorbește nu numai de românii dintr-o singură provincie, ca în *Petiția Țării*, ci de toți românii din imperiu, cu un statut deosebit de al celorlalte popoare de sub stăpânirea habsburgică.

Drepturile popoarelor din Imperiul Habsburgic erau înscrise în Constituția din 4 martie 1849. Mai trebuia să fie și puse în aplicare, cum nu se întâmpla.

[25] *Ibidem*, nr. 18, 1 decembrie 1849, p. 68.

[26] *Ibidem*, nr. 18, 1 decembrie 1849, p. 68–69; nr. 19, 5 decembrie 1849, p. 71–73; nr. 20, 8 decembrie 1849, p. 75–77; nr. 21, 12 decembrie 1849, p. 79–80.

[27] *Ibidem*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

G. Bariţiu inaugurează noul an în reapariţia publicaţiilor sale cu un editorial programatic, *O repede privire în trecut şi în viitor*, pe care îl publică în „Gazeta Transilvaniei" în 2 ianuarie 1850[28]. Compara anii 1848–1849 cu „doi gemeni fioroşi", care lăsară în urma lor „lacrimi, mizerie şi ruine". Avertiza că vremea pentru noi lupte şi suferinţe nu era trecută. „Orizontul nu este senin – arată G. Bariţiu – Parisul, acel cămin al revoluţiunilor, fierbe ca un vulcan cu câteva luni mai înainte de eruperea lavei. Germania [era] într-o dezbinare confuză şi foarte periculoasă", iar din Italia nu veneau semne „pentru menţinerea păcii". G. Bariţiu se angaja să ducă lupta, cum făcuse şi mai înainte, pentru „apărarea dreptului legalităţii" şi că nu va tolera „nici un fel de supremaţie" ca în „trecutul trist şi apăsător".

G. Bariţiu era încredinţat că prevederile din Constituţia din 4 martie 1849 şi poziţia fermă a lui Ludwig baron de Wohlgemuth, guvernatorul civil şi militar al Transilvaniei, în aplicarea prevederilor ei, îi lăsau câmp liber de acţiune. Se înşela. Saşii, sprijiniţi din umbră de unguri, care nu aveau cuvânt la Curtea de la Viena, pentru lupta lor din timpul revoluţiei faţă de conducerea imperială, îl reclamă pe Ludwig baron de Wohlgemuth că, prin măsurile pe care le lua, acţiona, în realitate, ca „walachischer Tribun" – tribun valah[29]. Acuzaţii din cele mai grave, care nu se putea să rămână, cum vom vedea mai departe, fără urmări.

După prezentarea orientativă din editorialul programatic, G. Bariţiu trece, în articolul *Gazeta şi inspectorii de la Orăştie*, la critica administraţiei maghiare şi denunţă măsurile luate de unii „amploiaţi"[30]. Presa maghiară respinge opiniile lui G. Bariţiu, care apără în continuare libertatea presei şi arată că „cenzura" ei aparţinea „regimului vechi". Publică articolul în corpul ziarului, dar îl dă ca editorial şi-l semnează: „Georgiu Bariţiu. Redactorul «Gazetei» şi «Foaiei»".

Alexandru Hurmuzachi, redactorul responsabil al ziarului „Bucovina", şi Iraclie Porumbescu, secretarul de redacţie, privesc cu încredere orientarea politică a lui G. Bariţiu şi sunt încurajaţi să adopte şi ei, cum vom arăta mai departe, o atitudine critică faţă de Curtea din Viena. Iraclie Porumbescu îi trimite lui G. Bariţiu, în acest sens, o lungă corespondenţă despre situaţia din Bucovina.

G. Bariţiu consideră că înainte de a publica corespondenţa din Bucovina mai era necesar să se ocupe de situaţia din Transilvania. Publică o amplă dare de seamă, *Stricăciunea românilor transilvani în morţi şi averi (1848–1849)*, în 26 ianuarie 1850[31]. Martor ocular al evenimentelor din Revoluţia din 1848–1849, publică o corespondenţă, *Alba Karolina. dec. 30 [1849]*, în care prezintă pierderile românilor în oameni şi averi în Revoluţia din 1848–1849. Corespondenţa apare în „Südslawische Zeitung" din Agram şi este preluat în publicaţia „Bote" din Viena.

[28] *Ibidem*, nr. 1, 2 ianuarie 1850, p. 1.

[29] Cornelia Bodea, *1848 la români*, vol. II, *Revoluţia în viziunea contemporanilor*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, p. 616.

[30] „Gazeta Transilvaniei", nr. 4, 16 ianuarie 1850, p. 14.

[31] *Ibidem*.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Se dau aici numele tribunilor, legionarilor şi centurionilor din armata lui Avram Iancu, căzuți în lupte, numele protopopilor, preoților şi al civililor împuşcați, spânzurați, decapitați, jupuiți de vii sau măcelăriți, localitățile cu satele arse şi pagubele aduse gospodăriilor, precum şi numărul caselor prefăcute în cenuşă. Un rol important în pierderile românilor îl au conții şi grofii maghiari şi se dă numele acestora, localitățile şi numărul românilor măcelăriți din porunca lor.

Este cel dintâi tablou privind situația din Transilvania după Revoluția din 1848, întocmit de un martor ocular, cum nu avem altul în presa românească din Imperiul Habsburgic.

Acum, la câteva zile după publicarea acestei dări de seamă, G. Bariţiu face loc în „Gazeta Transilvaniei" şi corespondenței *Cernăuți 19 ian [1850]*, semnată de Iraclie Porumbescu privind situația din Bucovina după Revoluția din 1848[32]. „Noi suntem încă tot pe acel pământ vegetativ – îl informa Iraclie Porumbescu pe G. Bariţiu – pe care ne lăseşi atuncea când te-ai dus de la noi". Iraclie Porumbescu avea în vedere, când aminteşte de prezența lui G. Bariţiu în Bucovina, adus în lanțuri de un cazac şi întemnițat la Cernăuți, de unde este eliberat, cum am arătat mai sus, prin intervenția lui Gheorghe Hurmuzachi. După această punere în temă, cum am zice, Iraclie Porumbescu schițează situația din Bucovina după publicarea Constituției în martie 1849. „Pe pământ constituțional – arată Iraclie Porumbescu – mai murim de dorul Constituțiunii. Împlinirea dorințelor şi alor nevoilor noastre încă tot pausează [aşteaptă] în mult mai frumoasele şi mai comodele Curți de Sus [palate], decât ar voi să vie în bietele noastre bordeie care acum sunt mai năduşite [sufocate] cu toate necesitățile lor de cumplita iarnă". Iraclie Porumbescu îl informa pe G. Bariţiu că nu mai era nimic de aşteptat de la „înaltele curți", cu alte cuvinte, de la conducerea de la Viena.

Bucovinenii avură totuşi un câştig prin Revoluția din 1848 pentru interesele lor provinciale şi naționale. Se înființa la Liceul german din Cernăuți o catedră de limba şi literatura română şi chiar dacă o singură catedră nu era suficientă într-o provincie românească, în care limba oficială era cea germană şi privilegiate poloneza şi ruteana. Bucovinenii avură norocul ca această catedră de română să fie ocupată de Aron Pumnul, care nu se mărgini la orele de curs, ci îşi desfăşură activitatea şi dincolo de ele. Iraclie Porumbescu este unul din cei mai apropiați colaboratori ai lui Aron Pumnul şi cel dintâi dintre bucovineni care apreciază, cum se cuvenea, orizontul său ştiințific şi dăruirea de sine în cultivarea limbii române. Prezent la lecția de deschidere a lui Aron Pumnul, din 25 februarie 1849, şi la tot ce urmă, mărturiile lui Iraclie Porumbescu sunt cele mai importante pentru acest moment din viața culturală a Bucovinei.

Problema principală, pe care o pune Iraclie Porumbescu în corespondența sa privea înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin, importantă deopotrivă pentru presa din Bucovina şi pentru cea din Transilvania. „Era odată un neam glorios şi

[32] *Ibidem*.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

respectat în lumea întreagă – arată Iraclie Porumbescu –, neamului acestuia-i zicea «roman»; ei scriau cu litere romane: este astăzi un pământ, unde pe fieştecare floricică o resare şi o creşte un sânge sacru, un sânge vărsat pe aceste locuri pentru patrie, limbă şi naţionalitate, acel sânge e sânge de român, pământul este al României; română este patria noastră, noi suntem români, limba noastră este limba română, româneşte, dar vrem nu numai să vorbim, ci să şi scriem".

Iraclie Porumbescu făcea o declaraţie publică la aproape un secol de la anexarea Ţării de Sus a Moldovei, numită mai târziu Bucovina, că ea era pământ românesc din vechime şi că aparţinea României. Asemenea declaraţii publice nu se mai auziră în presa din Imperiul Habsburgic.

Iraclie Porumbescu propune în finalul corespondenţei sale ca ziarele să publice măcar o coloană cu litere latine. G. Bariţiu împărtăşeşte opinia lui Iraclie Porumbescu, dar însoţeşte corespondenţa cu o notă redacţională: „Prea bucuroşi, numai să avem tipografii corespunzătoare acestui scop".

Propunerea lui Iraclie Porumbescu se va realiza. Câteva decenii mai târziu va trece şi „Gazeta Transilvaniei" la grafia latină.

Iraclie Porumbescu nu se mărgini la propunerea sa, ci o aplică şi în activitatea sa. Întocmeşte, ca paroh la Şipotele Sucevei, rapoartele sale către superiorii săi cu litere latine. Eugenie Hacman, episcopul Bucovinei, îl va sancţiona drastic. „Încă nici un circulariu nu s-au slobozit – îl somează episcopul pentru schimbarea literelor – şi samavolnicie este, care o oprim"[33]. Iraclie Porumbescu nu va respecta interdicţia şi va continua să scrie numai cu litere latine.

După editorialul *Gazeta şi inspectorii de la Orăştie* şi *Stricăciunea românilor transilvani în morţi şi averi (1848–1849)* şi după corespondenţa lui Iraclie Porumbescu despre situaţia din Bucovina, G. Bariţiu vine cu un nou editorial *Proprietatea. Comunismul*, pe care îl publică în „Gazeta Transilvaniei" în 9 februarie 1850 şi îl semnează *B* [Bariţiu][34]. Marii proprietari din Transilvania, maghiari şi saşi, nu pierduseră speranţa să-şi recapete moşiile. Îl acuză pe G. Bariţiu că îi încuraja pe cei care deveniseră proprietari prin Revoluţia din 1848 de „cutezări comuniste".

G. Bariţiu deschide editorialul cu prezentarea demersului său în favoarea proprietăţii, susţinut în „Gazeta Transilvaniei" în anii 1845–1846, prin urmare, înaintea Revoluţiei din 1848, când ceru românilor transilvăneni, cu multă stăruinţă, „iubirea de proprietate", fiindcă fără ea nimeni „nu poate fi liber, nu are patrie, nu înseamnă nimic, ci e pururea supusul şi sclavul altora". G. Bariţiu avea în vedere proprietatea rurală. Este avertizat de un „consilier din Viena" că prin pledoaria sa pentru proprietate îndemna, în realitate, „sclavii, robii, clăcaşii să prindă gust să se facă proprietari". În acel an, 1845, se începură colonizările în Transilvania cu „şvabi" aduşi din Würtemberg, cum proceda Curtea din Viena, adăugăm noi, în

[33] *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, p. 141–145.

[34] „Gazet

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

colonizările din Bucovina cu „nemți" aduși din Austria – și nu numai cu ei și nu numai din Austria. G. Barițiu, întemeiat pe Constituția din 4 martie 1849, putea pune avertismentul Curții din Viena *ad acta*, adică la arhivă. Avea suficiente argumente, aprecia el, să ia atitudine față de politica dusă de Curtea din Viena în Transilvania și Bucovina. „Dumnezeu și natura nu vroiește – avertiza G. Barițiu Curtea din Viena – ca să fie numai unii, puțini, proprietari și încolo mai toată patria să constea din proletari".

Situația se schimbă prin Revoluția din 1848. „Poporul – adică românii, în demersul lui G. Barițiu – odinioară robit și tirănit, a ajuns proprietar pe moșioara ce o lucra mai înainte cu crunta sudoare a feței, fără a se folosi de ea". Curtea din Viena aprecia că lucrurile nu se vor opri aici și pune pe seama celor ajunși proprietari prin Revoluția din 1848 că puteau transforma în realitate „năluciri comuniste". Asemenea acuzații se puteau aduce românilor transilvăneni, arată G. Barițiu, înainte de Revoluția din 1848, când „țăranul era pe acest pământ mai străin decât fiarele pădurilor" și puteau vedea o cale pentru revendicările lor prin „cutezări comuniste".

G. Barițiu îi numește pe cei care îl acuzau de „fantoma comunismului" în termeni de-o severitate rar întâlnită în presa vremii: „limbi de vipere", „idioți", „hăbăuci", „ignoranți în privința comunismului".

G. Barițiu întreprinde o prezentare a comunismului cu privire la proprietatea țărănească importantă – dacă nu cea mai importantă – întâlnită în presa românească îndată după Revoluția din 1848[35]. Trimite la învățătura din *Biblie*, în care se condamna tirania, hoția, înșelăciunea. Invocă și lupta românilor să iasă din „sclavia Egiptului". Altfel spus, românii duceau lupta să iasă din sclavia moșierilor maghiari și sași, patronată de Curtea din Viena.

G. Barițiu încheia editorialul său cu un program pentru lupta din viitor, dar și cu un avertisment. „Proprietate și știință, iar de nu, vor veni alții și vor ocupa proprietățile și se vor folosi de știință spre stricăciunea și pierderea noastră. Cine are urechi de auzit și ochi de văzut, să audă și să vază".

Curtea din Viena avea urechi să audă și ochi să vadă din articolele lui G. Barițiu, corespondența lui Iraclie Porumbescu și măsurile ce le lua Ludwig baron de Wohlgemuth, guvernatorul civil și militar al Transilvaniei, devenit „walachischer Tribun" (tribun valah).

„Gazeta Transilvaniei" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură" sunt suspendate pentru a doua oară. G. Barițiu mai apucă să publice din „Gazeta Transilvaniei" un ultim număr, care apare în 13 februarie 1850[36]. Publică aici, pe ultima pagină, comunicatul lui Ludwig baron de Wohlgemuth, *Publicațiune*, pe care guvernatorul civil și militar al Transilvaniei îl datează: *Sibiu, în 13 ianuarie*

[35] Argumentele lui G. Barițiu privind concepția comunistă referitoare la proprietatea rurală le întâlnim, uimitor, un secol mai târziu, în campania pentru colectivizarea agriculturii.

[36] „Gazet

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

1850 şi în care reafirmă că robia fusese ridicată şi robii erau proprietari pe pământurile pe care se aflau.

G. Bariţiu este înlocuit la conducerea celor două publicaţii înfiinţate de el în 1858, Ludwig baron de Wohlgemuth, guvernatorul civil şi militar al Transilvaniei este chemat la Curtea imperială pentru a da socoteală asupra măsurilor pe care le lua. Moşierii saşi şi maghiari au ştiut să lucreze. Încetează din viaţă în drum spre Viena.

După suspendarea „Gazetei Transilvaniei" şi „Foaie pentru minte, inimă şi literatură, în februarie 1850, ziarul „Bucovina" de la Cernăuţi rămâne, pentru a doua oară, singura publicaţie să apere drepturile românilor de dincoace şi de dincolo de Carpaţi, în Imperiul Habsburgic, după Revoluţia din 1848.

„Bucovina", sub conducerea lui Gheorghe şi Alexandru Hurmuzachi, redactori răspunzători, şi Iraclie Porumbescu, secretar de redacţie, intră în lupta pentru recunoaşterea drepturilor românilor din provincia lor, chiar din numărul 3 din 22 octombrie/3 noiembrie 1848[37].

Deschide numărul cu editorialul *Viitorul Bucovinei*, în care arată că două erau situaţiile privind această problemă. „Are să fie provincie deosebită – se subliniază în editorial – precum ea este cunoscută prin mai multe Patente şi hotărâri împărăteşti, care se repetează până în timpurile cele mai noue; are ea ca provincie deosebită să fie îndeosebi organizată şi administrată cu de aproape privire a împrejurărilor ce-i sunt cu totul proprii? Sau are ea să fie întrupată [încorporată] în altă provincie a Monarhiei şi care anume şi are ea să fie unită cu aceasta pentru vecie?"

Problema care se pune priveşte, cum se vede, separarea Bucovinei de Galiţia.

„Bucovina" publică în continuare, în acelaşi număr, *Convenţia* în patru capitole, încheiată la Constantinopol în 7 mai 1775 între Imperiul Habsburgic şi Imperiul Otoman, privind anexarea Ţării de Sus a Moldovei[38]. În capitolul întâi se justifica ocuparea Ţării de Sus a Moldovei printr-o legătură necesară între Transilvania şi Galiţia, mai vechile provincii imperiale. În capitolul al II-lea se prevedea că Imperiul Habsburgic nu va ridica cetăţi în provincia anexată. În capitolul al III-lea se prevăd măsuri pentru paza graniţei între Imperiul Habsburgic şi Muntenia şi Moldova. În capitolul al IV-lea se discută despre situaţia „târguşorului Orşova", aşezat pe malul Dunării.

Importantă este şi motivaţia pentru care „Bucovina" publica acest document. „Originalul acestui document – ţine să precizeze «Bucovina» – se află în cancelaria secretă a Curţii din Viena şi s-au împărtăşit în copie prezidiului Galiţiei (gal. Landespraesidium) prin decret al Cancelariei Curţii în 13 fevr. 1823, no. 4928".

„Bucovina" face cunoscut documentul secret prin care Ţara de Sus era anexată de Imperiul Habsburgic prin şantaj, într-un moment când se discuta situaţia

[37] „Bucovina", [I], nr. 3, 22 octombrie/3noiembrie 1848, p. 25. Supliment.

[38] *Ibidem*.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Bucovinei sub stăpânire habsburgică, care semna acel act prin care se angaja viitorul noii provincii imperiale.

„Bucovina" vine cu al doilea editorial, *Petiția Bucovinei* în 3/15 decembrie 1848[39]. De aici aflăm că acest document, numit *Petiția Țării*, este trimis împăratului Ferdinand I de Habsburg în iunie 1848, desigur după Adunarea Națională de la Cernăuți, din 20 mai 1848. Împăratul îi acordă atenția cuvenită, la indicațiile consilierilor săi, și însărcinează guvernul să o prezinte în Parlament. Documentul era acoperit, arată „Bucovina", cu „nenumărate semnături" ale celor mai „respectabili locuitori din toate stările din Bucovina", era „expresia opiniei publice" și a „conglăsuitoarelor dorințe a[le] nației". Măsurile legislative luate de Curtea din Viena în timpul Revoluției din 1848 aduseră unele îmbunătățiri privind situația țărănimii, pe când celelalte clase sociale continuau să fie supuse practicilor din „timpurile întunecate". Bucovinenii erau încredințați că, prin „grabnica încuviințare" a demersului lor prin *Petiția Țării*, se vor înlătura „haoticele noastre împrejurări de față". Încuviințarea *Petiției Țării* reprezenta condiția *sine qua non* pentru viitorul Bucovinei.

Petiția Țării supune atenției împăratului Ferdinand I de Habsburg *Programul* în „12 dorințe" (cereri), stabilit la Adunarea Națională de la Cernăuți, din 20 mai 1848. Se respectă succesiunea punctelor de acolo, dar într-o nouă elaborare, în funcție de dezbaterile care aveau loc în legătură cu ele.

Petiția Țării urmează, în prezentarea ei împăratului, calea și practicile oficiale, când se adresau solicitări celei mai înalte autorități din imperiu. Expunerea se deschide cu elogierea împăratului pentru „grija părintească" față de supușii de sub oblăduirea sa. Se invocă *Patenta imperială* din 15 martie 1848, prin care împăratul făcea „făgăduintele" propuneri pentru acordarea libertății tiparului, aprobarea pentru înființarea Gărzii naționale și introducerea unei Constituții. *Petiția Țării* evită, însă, să arate că „făgăduintele" propuneri Ferdinand I de Habsburg le face sub amenințarea luptelor de stradă și de pe baricadele din Viena, când se vede silit să accepte, în 25 aprilie 1848, constituirea unui guvern responsabil, libertatea presei și a întrunirilor, organizarea de gărzi civile și alegeri libere pentru Adunarea Constituantă.

Bucovinenii așterneau înaintea tronului revendicările lor, cum făceau și celelalte popoare din imperiu. Se aplică peste tot, când supușii se adresau împăratului, calea protocolară, de la care nu se admiteau abateri.

Petiția Țării venea, la punctul 1, cu argumente istorice decisive privind separarea Bucovinei de Galiția. Se atrăgea atenția lui Ferdinand I de Habsburg că străbunul său, Leopold II, dăduse *Patenta imperială* din 10 septembrie 1790, în care se hotăra situația Bucovinei. Se reproduce textul din acea *Patentă imperială*: „Bucovina pururi subt acest nume să fie privită și tractată ca o provincie de sine stătătoare și cu deosebite staturi [reprezentație]". „Bucovina" subliniază acest text

[39] *Ibidem*.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

pentru a marca importanța lui. *Petiția Țării* înfățișează împăratului Ferdinand I de Habsburg situația reală a Bucovinei, ignorată mai târziu, și-l obligă, în termeni protocolari, să reinstaureze vechiul statul al Bucovinei, provincie separată de Galiția, cu conducere proprie.

Trecând la punctul 2 din *Programul Adunării Naționale*, unde se enunță „conservarea naționalității române" și „crearea de școli naționale", *Petiția Țării* lărgește aria de competență a acestor enunțuri programatice și solicită înființarea de școli populare pentru satele din Bucovina și înființarea unei catedre pentru limba și literatura română, încadrarea în instituțiile de stat cu personal care știa deplin limba română, „dregătoriile" provinciale să primească corespondență în română și să răspundă tot așa. În punctele următoare, solicitările sunt formulate în același context: posibilitatea ca românii să ocupe funcții în administrația de stat din imperiu, politică și judecătorească (punctul 3), înființarea unei instituții de credit pentru proprietarii de diferite categorii și pentru țărănime (punctul 4), egalitatea tuturor confesiunilor religioase (punctul 6), anularea legilor introduse pentru prevenirea ciumei în 1830, cu cordonul sanitar și carantina în lungul granitei Austriei cu Moldova, care împiedicau comerțul (punctul 7), să se șteargă controalele de vamă și să se schimbe sistemul de supraveghere a granitei (punctul 9). Ultimele trei puncte aveau în vedere organizarea Episcopiei Bucovinei: alegerea episcopului (punctul 10), administrarea „eclesiei" (punctul 11), administrarea Fondului Religionar (punctul 12).

Problema care determină cele mai multe discuții privea raportul dintre proprietari și țărani și despăgubirile celor dintâi din partea celor din urmă, împroprietăriți pe pământurile pe care le lucrau (punctul 5). Importantă era modalitatea despăgubirilor în sarcina țăranilor. Această chestiune se dezbătea și în Adunarea Constituantă și asistăm la mai multe hotărâri, care se schimbă succesiv, ca, în final, plata despăgubirilor să treacă jumătate în sarcina statului și cealaltă jumătate în sarcina țăranilor[40].

Istoricii nu clarifică problema textului de bază al *Petiției Țării*. Mai întâi este de observat că Ion Nistor dă textul celor 12 puncte (dorințe) care stau la baza *Petiției Țării* într-o transcriere în limba actuală și nu cunoaștem forma originală[41]. Se face trimitere, pe de altă parte, la una dintre edițiile Corneliei Bodea despre Revoluția din 1848, unde se tipărește *Petiția Țării*, textul românesc paralel cu cel german. Textul românesc este, însă, o traducere a celui german în limba română actuală[42]. În această situația, textul româno-german, publicat în ziarul „Bucovina" se impune să fie luat ca text de bază până la cunoașterea nemijlocită a originalului după *Petiția Țării*.

[40] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 99–100.

[41] *Ibidem*, p. 94.

[42] Cornelia Bodea, *1848 la români*, vol. II, *Revoluția în viziunea contemporanilor*, București, Editura Enciclop an).

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

După *Petiția Țării*, „Bucovina" publică *Constituție pentru Împărăția Austriei*, promulgată în 4 martie 1849, căreia îi consacră un număr întreg, în care este inclus și *Suplimentul*[43].

Constituția se deschide în cele 16 capitole cu prezentarea componenței Imperiului Habsburgic, asupra căruia Franz Joseph de Habsburg era investit să-l conducă prin grația lui Dumnezeu: „Împărat al Austriei, rege de Ungaria și Boemia, de Lombardia și Veneția, de Dalmația, Croația, Slavonia, Galiția, Lodomeria și Iliria, arhiduce de Austria, duce de Lotaringia, Salisburg, Stiria, Carintia, Carniola, Silesia de Sus și de Jos, mare duce de Transilvania, conte de Moravia, conte-principe de Habsburg și Tirol etc. etc."

Franz Joseph de Habsburg ajunge pe tronul Imperiului Habsburgic, cu am arătat, pe valurile Revoluției din 1848, în 3 decembrie 1848, la 18 ani, și promulgă *Constituția pentru Împărăția Austriei*, la 19 ani, „prin grația lui Dumnezeu" și prin puterea și voința miniștrilor săi. Ei se înșiră sub numele împăratului și sigiliul pus de el pe acest document. Se trec cu numele de familie și nu și cu cel de botez, asemenea unei case domnitoare: Schwarzenberg, Stadion, Krauss, Bach, Kordon, Bruck, Thienfeld, Kulmer[44]. Schwarzenberg este Felix, principe Schwarzenberg (1800–1852), prim-ministru al Austriei, cu mare autoritate la Curtea de la Viena. Cunoaștem și miniștrii care conduceau Imperiul Habsburgic și care își pun semnătura pe Constituție, actul fundamental pentru viitorul Imperiului Habsburgic. Semnătura lui Franz Joseph de Habsburg avea importanță numai prin faptul că era împărat „prin grația lui Dumnezeu", dar nu el conducea Imperiul Habsburgic, ci miniștrii săi, prin puterea lor nelimitată.

Bucovina figurează în capitolul I, *Despre imperie*[45], între „țările" care formau Imperiul Habsburgic, sub forma: ducatul Bucovina, după Arhiducatul Cracoviei și înainte de Regatul Dalmația. După această prezentare, fără nicio determinare, urmează capitolele: *Despre împăratul* (II), *Despre dreptul cetățenesc al imperiei* (III), *Despre comună* (IV), *Despre interesele țării, adică obiectele dietelor provinceale* (V), *Despre interesele imperiei, adică obiectele Parlamentului al imperiei* (VI), *Despre puterea legislativă* (VII), *Despre Parlament* (VIII), *Despre constituțiile și dietele provinceale* (IX), *Despre puterea executivă* (X), *Despre*

[43] „Bucovina", [II], nr. 4, 4 martie/16 martie 1849, p. 19–30. Text paralel român cu litere chirilice, datat după calendarul vechi; text german cu litere latine, data după calendarul nou.

[44] Numele miniștrilor sunt scrise corect în textul german. Din familia Schwarzenberg făceau parte, cum vom arăta când vom prezenta călătoriile lui Franz Joseph în Bucovina, Edmund Schwarzenberg, guvernatorul civil și militar al Galiției, Karl Schwarzenberg, guvernatorul civil și militar al Transilvaniei. Dăm și numele celorlalți miniștri semnatari ai Constituției pentru care avem informații: Francis Stadion, conte (1806–1853), ministru de Interne; un alt om politic cu acest nume îl întâlnim guvernator al Galiției; Filip Krauss, ministru de Finanțe; Alexander Bach (1813–1870), ministru de Interne, mai târziu prim-ministru; Karl Bruck, ministrul Comerțului. Nu avem informații despre Kordon, Thienfeld și Kulmer. Sunt personalități cu cele mai înalte demnități din Imperiul Habsburgic, față de care împăratul, în vârstă de 19 ani, nu avea cuvânt să fie ascultat.

[45] În text,

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

consiliul imperiei (XI), *Despre puterea judecătorească* (XII), *Despre judecătoria imperiei* (XIII), *Despre finanţele imperiei* (XIV), *Despre puterea armelor* (XV), *Hotărâri universale* (XVI). Nu se mai aminteşte de Bucovina. În capitolul *Despre constituţiile şi dietele provinciale* (IX) se prezintă Constituţia Regatului Ungariei, Voievodatului Serbiei, Regatul Croaţiei, Regatului Slavoniei. Aici ar fi trebuit să fie trecut şi Ducatul Bucovina. „Toate celelalte ţări ale coroanei – se arată aici în paragraful 77 – capătă constituţii provinceale proprii", iar în paragraful următor se precizează că „constituirea dietelor provinceale se va face cu respectarea tuturor intereselor provinciei".

Constituţia nu înscrie, explicit, niciuna din revendicările românilor din *Petiţia Ţării*. Favoriza, însă, activitatea propagandei interne pentru menţinerea Bucovinei la Galiţia sau pentru împărţirea ei. Cu aceasta intrăm în alt capitol din istoria nefericitei Bucovine.

„Bucovina" publică, după promulgarea Constituţiei din martie 1849, o dare de seamă privind festivitatea oficială de la Cernăuţi în cinstea acestui eveniment istoric[46]. Publică şi *Manifestul* lui Franz Joseph de Habsburg privind Constituţia promulgată de el[47], precum şi o informare despre *Patenta imperială* privind despăgubirile moşierilor pentru pământurile lor intrate în proprietatea ţăranilor[48], informaţii importante în această problemă, şi despre situaţia din Bucovina.

Curtea din Viena introduce starea de asediu în Galiţia şi în Bucovina în ianuarie 1849, când încă nu se încheiaseră lucrările Adunării Constituante. Se suprimă toate publicaţiile, în afară de două, oficiale, care apăreau în Galiţia. Este suspendată şi „Bucovina", din 5 ianuarie şi până în 26 februarie 1849[49].

Alexandru Hurmuzachi considera că nu putea fi trecut cu vederea faptul că în Constituţia din 4 martie 1849 nu se făcea o vorbire separată şi despre Ducatul Bucovinei, cum se proceda pentru Regatul Ungariei, al Croaţiei, al Slavoniei, dar şi pentru Voievodatul Serbiei. Publică în „Bucovina", în două numere, un studiu, *Poziţiunea ierarhiei române în Austria*, semnat numai cu iniţiale: *E. H.*, pe care le-a pus în paranteză la începutul primei părţi a studiului, să nu se repete şi la partea a doua fără semnătură, la o distanţă de 7 numere (8 aprilie – 10 iunie 1849)[50]. Din semnătura numai cu iniţiale putea să se înţeleagă faptul că studiul aparţinea lui Eudoxiu Hurmuzachi.

Alexandru Hurmuzachi deschide studiul său cu un elogiu al Revoluţiei din 1848: „În anul de eternă memorie – declară Alexandru Hurmuzachi – soarta voind ca naţionalitatea fiecărui popor din întinsa Monarhie austriacă să surpe lanţurile cele vechi şi fiecare naţiune să se bucure în desfătare de preţiosul dar al unei vieţi naţionale neatârnate".

[46] „Bucovina", [II], nr.5, 11/23 martie 1841, p. 31.
[47] Idem, p. 31–32.
[48] Idem, p. 32.
[49] Teodor Balan, *op. cit.*, p. 38–39.
[50] „Bucov 89–90.

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

O „națiune" ca cea română, care și-a cucerit libertatea prin Revoluția din 1848, se impunea ca și biserica ei să-și dobândească libertatea prin ieșirea de subordonare față de Patriarhia din Carlovăț. Meritul Bisericii Ortodoxe consta în faptul că ea a apărat drepturile sale în două împrejurări primejdioase în egală măsură. „Biserica, sprijinul de căpetenie și protectoarea conștiinței religioase a românilor, s-a opus – arată Alexandru Hurmuzachi – contra mahomedanismului ce străbătea de la răsărit, pe de altă parte contra catolicismului, ce cu o tărie tot așa de mare amenința de la apus".

Alexandru Hurmuzachi întreprinde o cercetare istorică și, apreciind că numărul credincioșilor români era mai mare decât al celor sârbi, scoate încheierea că între Patriarhia sârbească din Carlovăț, autoritatea supremă, și clerul de rând nu era nici o legătură. Această lipsă putea fi înlăturată prin numirea unui mitropolit român. Andrei Șaguna, încredințat de acest neajuns în ierarhia Bisericii Ortodoxe din Imperiul Habsburgic, se adresează cu o propunere în acest sens lui Raicici, patriarhul sârb de la Carlovăț. Acesta se declară de acord cu numirea unui mitropolit român, dar nu poate lua nici o hotărâre fără consultarea episcopilor săi. Alexandru Hurmuzachi aprecia răspunsul ca fiind nesincer, cu portițe de scăpare, să nu se atingă de privilegiile episcopilor sârbi. Andrei Șaguna se adresează în problema mitropolitului român și lui Eugenie Hacman, episcopul Bucovinei. Acesta se adresează, fără să se consulte cu credincioșii, lui Raicici, patriarhul sârb de la Carlovăț. Alexandru Hurmuzachi caracterizează această conduită ironic: „Aceasta va să zică a pipera piperul cu piper".

Alexandru Hurmuzachi anticipa o situație de mai târziu din Biserica românilor ortodocși din Imperiul Habsburgic. Andrei Șaguna scoate, prin autoritatea și demersurile sale, episcopia, în fruntea căreia stăteau, de subordonarea față de Patriarhia de la Carlovăț, o ridică la rangul de mitropolie și românii din Bucovina fac demersuri să fie incluși în Mitropolia de la Sibiu. Se împotrivește Eugenie Hacman și moartea lui pune capăt conflictului cu credincioșii, prin care zădărnicește cea dintâi unire a celei mai mari părți a românilor din Imperiul Habsburgic sub autoritatea bisericească. Atunci nu putea fi vorba și de o unire sub autoritatea politică.

Curtea din Viena avea motive să fie nemulțumită de studiul lui Alexandru Hurmuzachi. Mai întâi, pentru elogiul Revoluției de la 1848, apoi pentru prezentarea catolicismului, egal de primejdios ca mahomedanismul. Catolicismul era, însă, religie de stat. Se alătură, la toate acestea, elogierea lui G. Barițiu la plecarea din Bucovina, despre care am vorbit mai sus, în 4 octombrie 1849, când îl numește „barbat puternic în vorbă și în faptă, patriot luminat și naționalist învățăiat"[51].

Să mai amintim tot aici că Alexandru Hurmuzachi încheia partea a doua a studiului său cu declarația lui Daniel O'Connel (1775–1847), agitator irlandez, care

[51] Idem, r

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

ridică glasul său în Parlamentul englez în apărarea contemporanilor săi, îndemnând la nesupunere şi la luptă: „O, sclavi moşteniţi:/Au doar voi nu ştiţi/Că cel ce vrieşte a se libera/Trebuie însuşi lovituri a da?"[52]

Autorităţile austriece îl arestează pe Alexandru Hurmuzachi, redactorul responsabil al „Bucovinei", şi îl aruncă în temniţa de la Cernăuţi, pe unde trecuse şi G. Bariţiu. „Bucovina" nu mai apare, pentru a doua oară, între 29 iunie şi 20 iulie 1849[53].

Gheorghe Hurmuzachi aşteaptă un moment favorabil, se foloseşte de autoritatea sa şi, după ce depune şi o cauţiune, izbuteşte să obţină eliberarea fratelui său. „Bucovina" îşi reia apariţia în condiţii nu tocmai favorabile[54].

„Bucovina" publică *Petiţia Ţării*, *Constituţia pentru Împărăţia Austriei*, *Posiţiunea ierarhiei române în Austria*, dar şi celelalte lucrări cu caracter politic, sub supravegherea lui Iraclie Porumbescu, şi, când Alexandru Hurmuzachi, redactorul responsabil, plecă în Moldova, se ocupă de pregătirea numerelor din „Bucovina" şi de trimiterea lor la tipar. Se ocupa, în mod special, de *Foiletonul* ziarului cernăuţean. Publică poezii de V. Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Cârlova, dar nu-i pierde din vedere nici pe C. Conachi şi V. Pogor.

Iraclie Porumbescu se preocupă să publice în *Foiletonul* ziarului şi lucruri din afara literaturii. Ocupă un loc aparte studiul lui Aron Pumnul, *Neatârnarea limbii româneşti cu dezvoltarea sa şi cu modul de a o scrie*, publicat în 12 numere, care stă la baza sistemului său filologic[55].

Iraclie Porumbescu participă şi el cu lucrări în susţinerea *Foiletonului* ziarului „Bucovina". Îndemnul îi veni din partea lui V. Alecsandri. Compune balada *Ieremia Movilă şi săhastrul sau Altariul mănăstirii Sucevita*, i-o predă lui V. Alecsandri, care îi face recomandări în arta scrisului. Iraclie Porumbescu se ocupă de întâlnirea cu V. Alecsandri în evocarea *Amintiri despre V. Alecsandri*, publicată mult mai târziu în „Românul", în 1890[56]. Iraclie Porumbescu publică balada în „Bucovina" în 1850, se reproduce în „Zimbrul", tot în 1850 şi se tipăreşte postum în volum[57].

[52] *Ibidem*, nr. 18, 10/22 iunie 1849, p. 92.

[53] Teodor Balan, *op. cit.*, p. 51.

[54] Idem, p. 46.

[55] „Bucovina", [III], nr. 6, 1/13 februarie 1850, p. 27–29; nr. 7, 4/16 februarie 1850, p. 32–33; nr. 9, 11/23 februarie 1850, p. 42–43; nr. 10, 15/27 februarie 1850, p. 46–47; nr. 14, 1/13 martie 1850, p. 61–62; nr. 15, 4/16 martie 1850, p. 65–66; nr. 17, 11/23 martie 1850, p. 73–75; nr. 18, 15/27 martie 1850, p. 77–79; nr. 19, 18/30 martie 1850, p. 81–84; nr. 21, 25 martie/6 aprilie 1850, p. 89–91; nr. 22, 29 martie/10 aprilie 1850, p. 94–96; nr. 23, 1/13 aprilie 1850, p. 97–100.

[56] „Românul", [XXXIV], 20, 21 noiembrie (8, 9 noiembrie vechi) 1890, p. 1198–1199; 2 noiembrie (10 noiembrie vechi) 1890, p. 1202–1203; 23 noiembrie (11 noiembrie vechi) 1890, p. 1206–1207; 25 noiembrie (13 noiembrie vechi) 1890, p. 1214.

[57] „Bucovina", [III], nr. 29, 22 aprilie/4 mai 1850, p. 121–125; „Zimbrul", nr. 23, 18 septembrie 18[illegible].

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Iraclie Porumbescu publică în „Bucovina" poezia *Buchea și litera*, cu subtitlul *Fabulă adevărată* și semnată *Iracliu P.*, în februarie 1850 și este tipărită de Aron Pumnul în *Convorbire între un tată și între fiul lui asupra limbei și literelor românești*[58]. Aron Pumnul îl are partener pentru dialogul său într-o lucrare de această natură, fiind o mărturie a bunelor raporturi, cum știm și din alte mărturii, când sunt implicați și în activitatea politică și sunt anchetați de autoritățile austriece[59].

Vasile Alecsandri îl îndeamnă pe Iraclie Porumbescu să culeagă din creația noastră populară și în manuscrisele sale se păstrează o culegere de *Proverbe și ziceri române*, care stă în atenția cercetătorilor și o publică, însoțită și de comentarii[60]. Iraclie Porumbescu îi trimite colecția sa – sau parte din ea – lui V. Alecsandri la Paris, care, ca o mărturie și pentru prețuirea pe care i-o acorda, întreprinde demersuri pentru reprezentarea operei *Crai nou* a lui Ciprian Porumbescu pe scena Teatrului Național din București, în directoratul lui I. L. Caragiale, care dură foarte puțin și spectacolul nu mai are loc[61].

V. Alecsandri propune ziarului „Bucovina" publicarea poeziilor din colecția sa de literatură populară. Găsea potrivit să înceapă cu o prezentare teoretică. Trimite studiul *Poezia populară a românilor*, în patru părți, semnat *A.* ***, pe care redacția îl însoțește cu o notă, în care mulțumește pentru începerea colaborării, precizând că propunerea venea de la „unul din cei mai geniali poeți", fără să-i dea numele[62]. După studiul introductiv se începe, în numerele următoare, publicarea poeziilor, marcate în fiecare număr cu cifre romane: I–XII[63]. După studiul introductiv, poeziile se publică cu titlul *Cântece populare românești* (I–III), apoi

[58] „Bucovina", [III], nr. 10, 15/27 februarie 1850, p. 45–46; Aron Pumnul, *Convorbire între un tată și între fiul lui asupra limbei și literelor românești*, Cernăuți, în Tipografia lui Ioan Ekhardt și fiul, 1850, p. 26–28.

[59] Nina Cionca, *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, București, Editura Ars Docendi, 1999, p. 51–52.

[60] Mihai Cărăușu, Ioan Zugrav, *Colecțiunea de proverbe și zicători a lui Iraclie Porumbescu*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", [XLIX], nr. 7–8, iulie – august 1973, p. 503–510; Nicolae Cârlan, Eugen Dimitriu, *Colecția de proverb și zicători a lui Iraclie Porumbescu*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Județean", [X], 1983, p. 179–185. Manuscrisul se păstrează la Biblioteca „S. Fl. Marian" din Suceava, cota 134.

[61] Leca Morariu, *Vasile Alecsandri către Iraclie Porumbescu*, în „Făt-Frumos", [III], nr. 5, septembrie – octombrie 1928, p. 134–135; „Foaia diecesană", [III], nr. 52, 25 decembrie 1889, p. 7; Ioan Massoff, *Teatrul românesc. Privire istorică*, vol. III. *Teatrul Național din București în perioada 1877–1901*, [București], Editura pentru literatură, 1969, p. 226–254.

[62] „Bucovina", [II], nr. 32, 30 septembrie/12 octombrie 1849, p. 175–180.

[63] Idem, nr. 33, 7/19 octombrie 1849, p. 181–182 (I *Codreanu*); nr. 36, 28 octombrie/9 noiembrie 1849, p. 205–208 (II *Păunașul Codrilor*); III, nr. 2, 13/25 ianuarie 1850, p. 7–8 (III *Toma lui Mosiu*); nr. 4, 25 ianuarie/6 februarie 1850, p. 19 (IV *Blestemul*); nr. 8, 8/24 februarie 1850, p. 35–37 (V *Serbu Sarecu*); nr. 11, 19 februarie/21 martie 1850, p. 49–51 (VI *Mioara*); nr. 20, 22 martie/3 aprilie 1850, p. 85–86 (VII, *Mihu Copilul*); nr. 33–34, 10/20 mai 1850, p. 133 (VIII *Balaurul*); nr. 45–46, 21 iunie/3 iulie 1850, p. 15 (X *Turturica și cucul*); nr. 47–48, 28 iunie/16 iulie 1850, p. 161 (XI *Sialga*); nr. [illegible]

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Poezii poporale (IV–XIII), ca să se continue cu *Horele românești* (I–XI), însoțite și ele de un studiu introductiv semnat: *V. Alecsandri*[64].

Modul cum sunt prezentate poeziile din colecția lui V. Alecsandri în „Bucovina" ar merita o cercetare raportată la modul cum apar în ediția sa.

Iraclie Porumbescu trăia în climatul Revoluției din 1848 și era însuflețit de lupta românilor transilvăneni. Închină o odă lui Avram Iancu, pe care o publică în „Bucovina", în 25 februarie 1850: „Auziți acolo un bucium răsună/Sboară, trece codri, dealuri și câmpii;/Vezi acolo pe Mureș un voinic adună/Cete de voinici, ai Transilvaniei fii;/Cetele-s români ce-nviază azi/Iar voinicu-i Iancu, Iancu cel viteaz"[65].

Iraclie Porumbescu compune pentru oda sa și un text muzical și ea cunoaște o mare răspândire în Bucovina și în Transilvania.

„Bucovina" rămâne, din nou, după suspendarea „Gazetei Transilvaniei" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură", în februarie 1850, singura publicație românească pentru românii din Imperiul Habsburgic după Revoluția din 1848. Întâmpină mari greutăți materiale în susținerea ei. Suspendă *Suplimentul*, în 26 aprilie/8 mai 1850, nu mai poate apărea miercuri și sâmbătă și trece la numere duble (31–32 în 2/15 mai 1850)[66]. „Bucovina" vine cu numărul 49–50 din 5/17 iulie 1850, cu un editorial, *Către domnii cititori*, pe care îl publică, tot ca editorial, în numărul 51–52 din 12/24 iulie 1850 și în numărul 53–54 din 19/31 iulie 1850[67]. Se desprinde de aici că erau pregătite măsurile să fie suspendată și apariția „Bucovinei", cum se procedase cu publicațiile lui G. Barițiu ceva mai înainte. Bucovina ocupa un loc aparte în Imperiul Habsburgic, se arată aici, prin poziția geografică și numărul populației și se aștepta să se bucure de drepturile înscrise în Constituția din 4 martie 1849 și să fie tratată cu respectul cuvenit, ca și celelalte popoare din imperiu. „Bucovina" ducea, în continuare, lupta pentru apărarea drepturilor românilor și avertiza că situația dinaintea revoluției „nu va mai fi"[68].

„Bucovina" mai continuă cu numerele duble 55–56, din 26 iulie/7 august 1850[69], ca să treacă la apariția numerelor singulare. Face această trecere cu nr. 57 din 6/18 august 1850[70]. Redacția deschide acest număr cu un editorial, *Către domnii prenumeranți*, în care arată că dușmanii românilor lucrau la căderea

[64] „Bucovina", [III], nr. 57, 6/18 august 1850, p. 181–182 (I–II *Hore*); nr. 58, 9/21 septembrie 1850, p. 185 (III *Hore*); nr. 59, 13/25 septembrie 1850, p. 189 (IV–VII *Hore*); nr. 60, 29 septembrie/20 octombrie, p. 193 (VIII–XI *Hore*). Ovidiu Bîrlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974, p. 76: colaborarea lui V. Alecsandri la „Bucovina", cu precizarea că publică aici 19 poezii, din care 12 balade.

[65] „Bucovina", [III], nr. 13, 25 februarie/9 martie 1850, p. 57, cu titlul *Lui Iancu*, precizarea *(Din Bucovina)*, fără semnătură.

[66] Idem, nr. 31–32, 2/15 mai 1850.

[67] *Ibidem*, nr. 49–50, 5/17 iulie 1850, p. 165; nr. 51–52, 12/24 iulie 1850, p. 169; nr. 53–54, 19/31 iulie 1850, p. 173.

[68] *Ibidem*, nr. 49–50, 5/17 iulie 1850, p. 165.

[69] *Ibidem*, nr. 55–56, 26 iulie/7 august 1850.

[70] *Ibidem*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

„Bucovinei", a celui de pe urmă organ de presă din imperiu, care mai cuteza să-şi ridice glasul pentru apărarea drepturilor românilor şi înfruntarea „neadormiților calomniatori". Numărul 57 din 6/18 august era primul pe această lună, dar şi singurul. Nu mai putură să apară numerele 10, 11, 17, 21, 28 şi 31 din august şi numerele 4, 7, 11 şi 14 din septembrie 1850. Stăpânirea austriacă şi „nedormiții calomniatori" ştiau să lucreze. Dintre calomniatori, cel mai activ era tipograful Johann Eckhardt, unde se tipărea „Bucovina". Alexandru Hurmuzachi intenționa să întemeieze o tipografie proprie. Eckhardt îl denunță că scria articole dușmănoase cu privire la statul austriac, că redactorul „Bucovinei" nu era tipograf de meserie, nu dădea la timp şpalturile, nu avea capital, avea multe datorii şi pleca des în Moldova[71]. De aici deducem că, în absența redactorului răspunzător, numerele din ziar erau alcătuite de Iraclie Porumbescu, secretarul de redacție.

Alexandru Hurmuzachi şi Iraclie Porumbescu hotărâră, sprijiniți şi de intelectualii bucovineni, să nu se plece autorităților administrative austriece şi să nu dea satisfacție nici „neadormiților calomniatori". Continuă, după încetarea apariției „Bucovinei" cu numărul 57 din 6/18 august 1850, când „neadormiții calomniatori" se aşteptau mai puțin, să reia apariția ziarului cu nr. 58 din 9/21 septembrie, căruia îi urmează nr. 59 din 13/21 septembrie şi 60 din 20 septembrie/2 octombrie 1850[72]. Pregătirea acestor trei numere este lăsată în seama lui Iraclie Porumbescu. Se vede acest lucru din sumarul acestor numere.

Iraclie Porumbescu continuă să publice la *Foiletonul* ziarului, în cele trei numere, *Horele româneşti* din colecția lui V. Alecsandri, editorialele sunt înlocuite cu informații din alte ziare, între care cea mai importantă este una datată *Cernăuți 13 septembrie*, privind reapariția „Gazetei Transilvaniei" şi „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", însă nu sub conducerea lui G. Barițiu, ci a lui Iacob Mureşianu[73]. Iraclie Porumbescu, neavând editoriale, umple coloanele ziarului cu materiale din domeniul religiei, în funcție de pregătirea sa universitară. Publică la *Foiletonul* ziarului, alături de *Horele româneşti* din colecția lui V. Alecsandri, în două numere, *Protocolul Sinodului Bisericii Răsăritene de la Arad*, prevăzut şi pentru numărul următor, care nu mai apare[74]. Se ocupă cu încetarea din viață a lui Gherasim Rațiu, episcopul Aradului[75], sinodul episcopilor răsăriteni din Austria[76], sinodul episcopilor latini şi uniți din Ungaria[77], călătoria lui Eugenie Hacman, episcopul Bucovinei, la Viena[78], „dezbinarea" între guvernul papal şi Regatul Sardiniei[79].

[71] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 425–426.

[72] „Bucovina", [III], nr. 58, 9/21 septembrie 1850; nr. 59, 13/21 septembrie 1850; nr. 60, 20 septembrie/2 octombrie 1850.

[73] Idem, nr. 59, 13/25 septembrie 1850, p. 189–190.

[74] *Ibidem*, nr. 59, 13/25 septembrie 1850, p. 190–192; nr. 60, 20 septembrie/2 octombrie 1850, p. 194–196.

[75] *Ibidem*, nr. 58, 9/21 septembrie 1850, p. 186–187.

[76] *Ibidem*, p. 187.

[77] *Ibidem*, nr. 59, 13/25 septembrie 1850, p. 190–192.

[78] *Ibidem*, p. 189.

[79] *Ibidem*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Se publică în aceste trei numere un singur articol important, semnat *V.*, în loc de editorial, datat *Cernăuți 18 septembrie* și pregătit pentru deschiderea noului an școlar. Se pledează, foarte documentat, pentru „înființarea unui al doilea gimnaziu în Bucovina”[80].

Pe ultima pagină din nr. 60 din 20 septembrie/2 octombrie 1850, la sfârșitul articolului *Protocolul bisericii răsăritene* se specifică: „Va urma”. „Bucovina” își încetează, totuși, apariția cu acest număr, fără nici o explicație.

Alexandru Hurmuzachi părăsește Cernăuții și pleacă la moșia sa. Iraclie Porumbescu pleacă și el din Cernăuți în exil, paroh la Șipotele Sucevei, în Munții Bucovinei. Va colabora de aici la „Gazeta Transilvaniei”, după reapariția sa, și va fi, cum vom arăta în studiul următor, cronicar al Bucovinei după Revoluția din 1848–1849.

Franz Joseph de Habsburg, împărat „din grația lui Dumnezeu”, face prin puterea și voința miniștrilor săi un cadou de Anul Nou claselor stăpânitoare din Imperiul Habsburgic. Abrogă, prin *Patenta imperială* din 31 decembrie 1851, *Constituția* din 4 martie 1849 și anulează cuceririle Revoluției din 1848–1849. Se introduce, astfel, monarhia absolută, ca mai înainte, numită de istorici a neoabsolutismului.

ANEXA I

„Timpul adevărat minunat în care trăim, ca printr-o lovire magică, au sfărâmat toate lanțurile spiritului. Inimile popoarelor pe care un îndelungat despotism le amorțise, la ivirea aurorii libertății s-au deșteptat din politica lor letargie, pentru o viață neașteptată. Ele se bat la neobicinuita fericire de a se bucura de acele drituri a binului ce de mult le perduseră, dar care în veci nu se învechesc. Cu o veselă fală privim spre Austria – ce mai mult decât odată pe câmpurile bătăliilor s-au luptat în capul Germaniei pentru eliberarea de sub jugul străinilor – astăzi ca puternic scut a noilor și de lume mântuitoare idei, pășind în capul mișcării intelectuale înaintea tuturor celorlalte staturi. Spiritul popoarelor sale au luat un zbor sublim; ele aleargă înaintea noului secol, și vesel rabdă grelele jertfe pe care le cere trecerea grabnică din vechea sclavie în noua eră. Între ele s-au așezat o nobilă concurență, a căria glorios țel este realizația împărăției libertății și a dreptății.

Bucovina nu trebuie să rămâie înapoi în lupta intelectuală ce s-au atâțat pentru aceste mai înalte bucurii ale omenirii, Bucovina care deși la cea mai extremă margine a Monarhiei, nu este însă prin aceasta și cea mai de pe urmă perlă în frumoasa cunună de țări a Austriei, Bucovina în a cariea plaiuri triumful noului și înfericitorului principiu de stat au găsit un eho atât de răsunător. Cică, ah, Bucovina, și ea nu mai puțin decât celelalte ale sale surori-provincii au simțit apăsarea de fer a căzutului despotism și ea au sângerat prin mii de răni, și ea au

[80] *Ibidem.*

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

avut un trecut întunicios şi fără mângâiere. Din pricina depărtării sale de la centrul puterii Statului, necunoscută sau puțin cunoscută, uitată, părăsită, în tot feliul tratată cu o mână de maştihă, ani îndelungați în cătuşi ținută de o biurocrație obraznică sau incapabilă, Bucovina a băut un pahar a durerilor mult mai amar decât unele din provinciile austriace. Cu cât mai adânc simțim ocara noastră, cu cât suferințele noastre era mai mari, cu atâta mai sinceră şi mai vie este bucuria noastră pentru zborul ce s-au făcut în instituțiile noastre politice – zbor a căreia importință este universală, cu atâta mai mari în sfârşit sunt speranțele, sunt aşteptările ce noi întemeiem pe aceste, pentru dezvoltarea intereselor noastre.

Foaia noastră va fi defensorul intereselor naționale, intelectuale şi materiale a Bucovinei, reprezentantul dorințelor şi nevoințelor ei, organul bucuriilor şi suferințelor ei, Monarhia democratică cu toate consecvențiile, o Austrie liberă, puternică, falnică, deplină îndrituire a tuturor naționalităților, autonomie provincială, întreg şi nemărginit progres în toate ramurile activității omeneşti – aceste sunt principiile noastre şi pre care foaia noastră nici odinioară nu le va perde din ochi. Şi precum fieştecare evenement respunzător acestora în viața noastră politică şi socială va găsi punerea la noi sinceră şi bucuroasă îmbrățişare, asemine şi tot ce este sau, vrednic de aruncat prejudețul jignitor binelui comun şi abuzul din orice parte să vie – mai ales în relațiile publice a țării noastre în unele priviri atât de înapoiată –, se vor aloca de către noi liber fără cruțare şi cu întreaga putere a unei convicții bine gânditoare.

Prin priincioasa însă poziție geografică a Bucovinei, care se arată ca sentinela sistemului satelor din centrul Evropii, cea mai înaintată spre răsărit, precum şi prin naționalitatea românească care este în ea predominatoare, foaia noastră mai este cu osebire chemată de a mijloci şi cunoştința ambelor surori Moldova şi Valahia, Austriei şi Germanei, care au de apărat în aceste Principate interese de o nemăsurată importanție şi pentru care aceste frumoase țeri mai că sunt încă o *terra incognita*, atât de rău străbate din ele vreo ştire sigură!

Aflându-ne la granița Moldovei, din care şi Bucovina până la 1775 au făcut parte întregitoare şi cu care aceasta din urmă este unită prin fireştele legături a unei şi aceeaşi naționalități, a istoriei, a religiei, a năravurilor şi a multor altor relații de trebi şi de familii, noi nu putem tăgădui interesul nostru cel mai viu îmbelor Principate şi cercurilor lor de aşi îmbunătăți starea şi de a călca pe calea libertății şi a fericirei, cale care prin marele întâmplări de la mart s-au câştigat mai norocitei Bucovine: noi nu ne putem opri de a trage în sfera cercetărilor noastre călcatele lor drituri şi de a face să răsune prin foaia noastră glasul nefalsatului adevăr, pre care un terorism fără pildă se pare că vroieşte într-aceste asuprite țări a-l osândi la o vecinică tăcere. Foaia noastră va fi încă şi reprezentantul simpatiilor care există în Principatele Danubiene pentru Austria şi Germania atât din pricina binefăcătoarelor relații comerciale ce sunt între unele şi altele, cât şi a nouelor şi vrednicilor de râvnit instituții ce aceste din urmă au câştigat, nu mai puțin şi prin înrâurirea ce Austria şi Ge[illegible]itorului țărilor

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

românești, simpatii care în timpurile din urmă s-au manifestat mai tot așa de strălucit în îmbele Principate ca și între românii austriani. Prin cultivarea însă a acestor simpatii nădejduim a fi folositori îmbelor părți.

De aceea foaiea noastră va cuprinde puruiea știrile cele mai noue, mai întinse și mai pozitive din îmbele Principate, asupra cărora în momentul acesta sunt îndreptați ochii Europii, din pricina nenorocitelor lor silinți spre libertate și a ocupației printr-o cumplită armie turco-rusească – care le-au fost consecvența și în care acum se joacă o dramă, a căria sfârșit nici o prevedere ominească nu o poate hotărî, dramă însă care lesne poate deveni preludul soluției silnice a chestiei orientale, care ca spada lui Damocles astăzi atârnă asupra obositei și de pace însetatei Europi.

Nu vom lipsi asemine a ne ocupa și de soarta fraților noștri români – în număr de mai mult de trii milioane din Ungaria și din Transilvania și așa vom aduna știri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim toată frățeasca împărtășire, la care prin aceeași naționalitate suntem îndatorați.

Colaborația a multor scriitori de talent făgăduită acestii foi, ne pune în plăcuta poziție de a împărtăși cititorilor noștri pe lângă deosebite articole de un interes comun, și noue producții a literaturii românești – încât aceste se vor potrivi cu scopul gazetei noastre. Într-acest chip foaia noastră va fi o oglindă a activității intelectuale a românilor.

Ne păstrăm însă în general să reproducem în traducție germană numai acele articole care de un interes mai general – și nu numai spețial sau curat local – ar fi însușite de a afla îmbrățoșare și la publicul străin.

G. H."

„Bucovina", 4/16 octombrie 1848

ANEXA II

Petiția Bucovinei

„În n-rul 3 a[l] gazetei noastre am zis că întrebarea despre posiția viitoare a Bucovinei cere o grabnică deslegare și că acum să cercetează ce ar fi mai folositor patriei noastre, adecă o neatârnare pr[o]vincială cât se poate mai desăvârșită sau o cumplită întrupare a ei cu vreo altă provinție austriacă.

Această întrebare o aflăm deslegată în modul cel mai înțălept și patriotic în *Petiția Țerei*, care în luna lui iuni s-au îndreptat către Maiestetea Sa împăratul Ferdinand și care de atunci au dat-o ministeriul trecut Parlamentului; această petiție, care au fost acoperită cu nenumărate iscălituri a[le] celor mai respectabili lăcuitori din toate stările, este cea mai adevărată espresie a opiniei publice și a conglăsuitoar

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

Această petiție cuprinde trebuințele noastre cele mai neapărate; ea privește la cele mai importante interese ale noastre și are de scop înființarea unui rând al lucrurilor, care ar pune pe Bucovina într-o stare fericită și vrednică de pismuit, după care de mulți ani au oftat – care însă noi încă nu o-am simțit; căci noi nu putem tăgădui că Bucovina au tras foarte puțin folos de la reformarea constituțională a relațiilor publice; luând afară o singură stare, adecă starea țăranilor, cărora singurele li se veni tot folosul nouei epoce de libertate, celelalte clase ale locuitorilor, cu durere o zicem, au cunoscut păn-acum numai partea cea rea a unui stat constituțional. Ele stau încă subt stricătoarea influință a tuturor legilor, instituțiilor, scăderilor și perversităților ce purced din timp[ur]ile întunecate și paralisează noul principiu al statului. Ele sângerează încă din ranele de mai nainte. Relele și abuzurile domnesc necurmat cu deplină putere și mii altele se mai adauseră; însă marele și mântuitoarele reforme apromise, care se îndrepteze din temeiu neplăcuta și nesuferita noastră posiție, adecă adevăratele și nu ilusoriile binefaceri ale Constituției, acum de nouă luni întregi, cu dureroasă nerăbdare în deșert le așteptăm. Răspunzându-și despre aceasta sie însuși, Parlamentul și ministeriul de mai nainte.

Grabnica încuviințare a petiției este de obște prea ferbinte dorită. Prin aceea am fi puși în stare de a ne regula lucrurile noastre provinciale, după cea mai bună a noastră știință și conștiință, fără de a mai fi siliți, ca până acum, a ne ruga pentru încuviințarea celor mai cuviincioase dorințe și celor mai drepte cereri cu ani întregi fără folos la tribunalele din Lemberg și Viena. Încuviințarea petiției o cugetă țeara ca cel mai iute mijloc de mântuire din haoticele noastre împregiurări de față; din nelegiuirea dintre țărani, ce crește într-un mod foarte îngrijitoriu; din necrezuta înădușire a comerțului și creditului; din universala sărăcie, ce crește într-un grad înfiorător și din mergerea mai spre rău a tuturor relațiilor vieții. Încuviințarea Petiției o cugetă țeara ca cea mai sigură garanție a unei desvoltări regulate, firești și fericitoare ca o *conditio sine qua non* spre fericita formare a viitoriului Bucovinei.

Aceeași sună în modul urmăritoriu:

Maiestate!

Prin driturile cetățăne și politice, care de curând s-au dat tuturor părților Monarhiei Austriace și s-au garantat prin actul Constituției, Maiestatea Voastră milioanele de cetățeni a[i] Austriei i-ați făcut oameni liberi și fericiți, și simțimentul a neliniștitoarei îngrijiri, care la vederea întâmplărilor ce cu începutul acestui an au isbucnit asupra Evropei trebuia să umple peptul fiecăruia austriac credincios, l-ați prefăcut într-un simțiment de îmbucurătoare încredere și într-o generală și vie recunoștință.

Și noi, bucovinenii, încă săntem părtași la acest simțiment și noi ne simțim îndatoriți de a esprima Maiestății Voastre din fundul inimei noastre cea mai adâncă mulțămire, pre care au mai rostit-o îndată după publicarea făgăduințelor Patentii Maiestății Vo[illegible], încuviințarea

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

unei garde naţionale şi închizăşluirea unei Constituţii, şi cu cât mult mai trebuie să o esprimăm acum, când sfera drepturilor garantate no[u]ă s-au întins acum atât de mult prin actul Constituţiei.

Cele săvârşite pân-acum şi mărinimia cu care M. S. aţi primit cele mai multe din dorinţile şi cererile aşternute înaintea tronului Maiestăţii Voastre de către deosebitele naţii a[le] Austriei ne insuflă no[u]ă, celor întru tot respectul iscăliţilor, acea încredere din lăuntru că M. V. nu veţi lăsa neîmplinite nici cererile ţerei noastre produse prin propria ei poziţie şi prin deosebitele sale relaţii politice; o ţeară, care, deşi mică, totuşi se înfăţoşază ca representantul unei deosebite naţionalităţi, adecă a naţionalităţii române; o ţeară a[i] căria locuitori, împărtăşindu-se de binecuvântările libertăţii întru milioanele de fraţi de acelaş[i] sânge, singuri sânt fericiţi şi de ace[e]a să privesc de acestii cu o ochire răvnitoare şi găsăsc în aceasta împărtăşire a fraţilor săi o puternică îndemnare de a le fi înainte-mergători pe calea desvoltării.

Aceste priviri, precum şi cele de mai înainte relaţii politice şi propria poziţie geografică a ţerei noastre, ne dau ocasie de a aduce înaintea preaînaltului tron a[l] Maiestăţii Voastre următoarele deosebite dorinţe şi cereri, a cărora împlinire este de cea mai mare importinţă pentru binele şi fericirea ei, şi a le în credinţa părinteştei Voastre graţii, care cu ace[e]aşi iubire îmbrăţoşează toate părţile marei noastre patrie.

1. Încă preafericitul străbun a[l] Maiestăţii Voastre, M. Sa răposatul împărat Leopold II, cu mai mult de jumătate de un secol înainte, au învrednicit cu deosebita sa atenţie poziţia particulară a Bucovinei şi, prin Patentul din 19 septembrie 1790, au hotărât „că Bucovina pururе supt acest nume să fie privită şi tractată ca o provinţie de sine stătătoare şi cu deosebite staturi (representaţie)". Bucovina întreagă are deplina şi intima convicţie că ea numai atunci va putè[a] propăşi repede pe calea desvoltării şi a ajunge la acel grad a[l] bunăstării şi a[l] fericirei, care i le fac putincioase însămnatele isvoare de bogăţie ale ţerei, când acest cuvânt împărătesc va deveni un deplin adevăr. Deci rugăm înainte de toate ca Majestatea Voastră, amăsurat asigurarei cuprinse în pre înaltul Patent, să binevoească, cât va fi cu putinţă mai curând, a convoca în Cernăuţi o deosebită dietă provinţială, cu deopotrivă representaţie a tuturor stărilor, fără osebire de religie, şi anume a clerului, a prop[r]ietarilor, a inteligenţiei, a cetăţenilor şi a ţăranilor, care dietă apoi să se adune în tot anul.

Tot aşa rugăm:

2. Ca pentru păstrarea naţionalităţii să se întemeieze scoale populare şi o catedră pentru limba şi literatura românească; în deregătorii să se puie numai individui ce cunosc deplin limba ţerei, cu mai de aproape privire în favorul pământenilor; deregătoriile provinţiale să fie datoare de a primi cereri înscrise şi în limba românească şi într-aceeaşi limbă să le şi resolvească.

3. Să ni se dee o deosebită ocărmuire provinţială în privirea administrativă, politică şi jude[illegible]

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)

4. Frumoasei noastre patrie, pe lângă multele izvoare de bogăție, îi este împedecat orice zbor material şi orice întreprindere mai mare, fiindcă-i lipseşte trebuinciosul capital, care lipsă vine numai din căderea capitalului public, pricinuit prin reoa organisație de acum a tabulației (cărțile publice) țerei şi a nesiguranții stăpânirei, care i-au fost consecvența. Ne rugăm dară ca să se rădice creditul, întemeindu-se în Bucovina un Institut de credit pentru prop[r]ietarii de pământuri dominicale, orăşăneşti şi țărăneşti, şi ca o condiție neapărată pentru aceasta spre asigurarea prop[r]ietății, ca să se reguleze tabla țării şi să se introducă condice publice la țară.

Celelalte cereri şi dorințe a[le] noastre mai sânt:

5. Regularea relațiilor țăranilor cu luare-aminte la trebuințele țărei, care se vor desbate de către dieta țerei ce se va înființa şi care va supune proiectul de lege pre înaltei sancției. Statornicirea anului 1821 ca termin normal pentru deosebirea pământurilor rusticale şi dominicale pe temeiul catastrului redicat atunce şi păstrarea tuturor hotărirelor date de la acest timp în proțesurile de împresurare.

6. Egalitatea tuturor confesiunilor de religie în relațiile religioase şi politice, cu desființarea tuturor mărginirilor şi sarcinilor pricinuite prin deosebirea religiei.

7. Modificație potrivită timpului a legilor de poliție pentru ciumă din 1836 spre uşurarea cordonului sanitar şi a carantinei, care apasă atât de mult comerțul şi relațiile cu Moldova. Cei ce au trecut marginea în periodul 1 şi 2 să nu mai fie tratați şi pedepsiți ca criminali; dominiile şi comunitățile granițare să nu mai fie datoare de a face şi a ține cerdacurile şi să se libereze de orice alte asemine sarcine.

8. Să se steargă orice control de vamă şi acciză, atât în cuprinsul liniei granițare, cât şi în lăuntru[l] țerei şi să se schimbe apăsătoriul mod de privighierea aşezată din pricina dărilor indir[e]cte.

9. Să se micşoreze prețul sării, care apasă pe cei săraci şi împedecă economia de vite.

10. Episcopul neunit să se aleagă de către un sinod național alcătuit din representanții clerului neunit a[l] nobleței (propietarilor), a[i] orăşănilor şi a[i] țăranilor.

11. Administrația eclesiei neunite să se reguleze amăsurat timpului.

12. F[o]ndul Religiei Neunite din Bucovina să se administreze şi să se întrebuințeze de către un comitet ales din toate stările de religie neunită, subt controlul dietei provinciale.

Sperând că aceste de obştie şi adânc simțite ale noastre dorințe vor afla o prea grațioasă încuviințare, noi ne simțim siliți a chema luarea-aminte a Maiestății Voastre asupra deosebitelor şi multelor relații soțiale şi comerciale care sânt între Bucovina şi între învecinatele şi de acelaş[i] sânge principate, Moldova şi Valahia, şi care au o puternică înfluință asupra industriei şi negoțului întregei Monarhiei Austriace.

Ai Maiestatei Voastre în cel mai adânc respect credincioşi"

BDD-A32879 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:28 UTC)